

Divrej Tora

ŠEMINI

ŠABAT 26. TRAVNJA 2025. - 28. NISANA 5785.

Sefer Vajikra obično dolazi u vrijeme kada pronalazimo kreativne načine da raspravljamo o bilo čemu osim o Parši. U vrijeme Purima i Pesaha dok čitanja iz Tore posvećuju pažnju nejasnim detaljima o životinjskim žrtavama i drugim ritualnim pitanjima, možda ćemo odabrati da izbjegnemo tajanstveno i usmjerimo naše proučavanje Tore i zapažanja na bogate i privlačne blagdane koji su tu. No, možda bismo si trebali uzeti trenutak da razmislimo zašto tradicionalni kalendar čitanja Tore upućuje *Klal Jisrael* da proučava te stvari u ovo važno vrijeme.

Po tradiciji, ima jedna posebna skupina kojoj je naloženo da proučava knjigu *Vajikra*, a to su mala djeca koja tek počinju učiti Toru. Kao što Midraš (*Vajikra Raba* 7:3) objašnjava: "Djeca su čista i prinosi su čisti. Neka se čisto bavi čistim." *Korbanot* (prinosi) su rezervirani za Hram, okruženje definirano beskompromisnim održavanjem čistoće i stoga je najprikladnije – u teoriji ako ne i u praksi – da njime treba dominirati i preplaviti ga čistoćom i nevinost djece. To se odražava u kerubinskim likovima djece koji su bili sveprisutni u Hramu, utkani u zavjese zidova i svodova te oblikovane iznad i oko Svetog kovčega (*Šemot* 25:18, 26:1, 26:31, *Melahim I* 6:23-32). Ti kerubini – *kruvim* – bili su postavljeni slično kao čuvari puta u izvorno svetište Edenskog vrta (*Berešit* 3:24), mjesto

besprijeorne nevinosti i čistote iz kojeg smo bili protjerani kada smo izgubili svoju nevinost. Baš kao što je *Gan Eden* bio mjesto na kojem su Adam i Eva mogli nevino i spontano hodati nagi, u Svetinji nad svetinjama nalazila se slika muških i ženskih *kruvim* čvrsto zagrljenih u nevinom zagrljaju, nesvjesnih sami sebe (*Joma* 54a-b). Sve ovo ukazuje da moramo opisati i najsitnije detalje obredne čistoće koje karakteriziraju *Vajikra* unutar širokog i bogatog konteksta moralne čistoće.

Kada ovih dana otvorimo knjigu *Vajikra*, to je zbog toga što je ovo vrijeme kada se svi mi nastojimo vratiti djetinjoj nevinosti koja je nužna da bismo napustili Egipat. To je vrijeme kada svi mi moramo igrati ulogu *tinokot šel bet raban*, čiste i čestite školske djece.

Naša sadašnja potreba da se vratimo moralnoj čistoći vrlo je jasna. Živimo u vrijeme i situaciji u kojima je naša nevinost stalno izložena napadima, u kojima se stapaju vijesti i zabava kako bi nam nametnuli stalan dotok onog nespojivog s vrlinom. Moramo izbjeći te poruke. Moramo otvoriti *Sefer Vajikra*. "Neka se čisto bavi čistim." ■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Kohen - prva alijsa - 16 p'sukim - 9,1-16

Osmog dana (osmog dana nisan, ili na Roš hodeš nisan, a u tom slučaju osmi se dan odnosi na dane svečanog puštanja u rad *Miškana*) Aharon je dobio zapovijed da prinese prvu skupinu žrtava (tu se ne ubrajaju *korbanot* koje su bile prinisene tijekom prethodnog tjedna). Konkretno, "osobne" *korbanot* - jedan *egel* (tele) kao *hatat* i jedan *ajil* (ovan) kao *ola*. Potom je narod prinio jarca kao *hatat*, te junca i janje kao *olot*. A zatim bika i ovna kao *š'lamim*.

[Promislite o ovome...] Jasno je da je *hatat* teleta pomirnica za grijeh Zlatnog teleta i/ili pokazatelj da je B-g oprostio narodu za Zlatno tele. U jednom kontekstu Zlatno tele se naziva "tele koje je Aharon učinio". Stoga je tele na Osmi dan njegov *hatat*. Tele koje narod prinosi je *ola*, a ne *hatat*. *Ola* se prinosi za pomisli na određene grijehe, dok se *hatat* prinosi za djela. Oni od *Bnei Jisrael* koji su **počinili**, kako god to nazivali, *egel*, bili su pobijeni. Mi ostali nosili smo "krivicu" zbog neodlučnosti, ograđivanja i zbunjenosti - što su sve "griješni" u mislima. Naše tele bilo je *ola*.

Aharonova *ola* bio je ovan, što nas podsjeća na *akedat Jichak*. S time nije povezan nikakav grijeh. (*Ola* nije uvijek zbog grijeha.) Naš *hatat*

bio je jarac, koji nas podsjeća na naš prijašnji zajednički grijeh prodaje Josefa, te prevare Jaakova uz pomoć kozje krvi.

Kohen gadol skinuo je svoje zlatne halje prije ulaska u Svetinju nad svetinjama na Jom kipur, jer tužitelj ne postaje branitelj. Zbog čega onda ne bismo iznijeli isti argument protiv Ahaaronove žrtve teleta na *mizbe'ahu*? Raši sugerira da se ta, ovdje prisutna, superosjetljivost primjenjuje unutar *Mikdaša*, ali ne i izvan njega (na žrtveniku).

Mi možemo dati općeniti odgovor na ovo i druga pitanja. Rogovi životinja iz porodice goveda nisu prihvatljivi kao *šofar*. S druge strane, pogledajte ove *korbanot*. *Kohen gadol* nije "unutra" ušao u zlatu, no ono što ga je tamo dočekalo bilo je *aron* obložen zlatom, zlatni obruči za motke, zlatom obložene motke, poklopac od čistog zlata, i *k'ruvim* od zlata. Zaključak: B-g je šef. Ako nam on zapovijedi da upotrijebimo zlatu, mi ga upotrijebimo. Ako On kaže ne, onda ga ne upotrebljavamo. Tele, krava, da, ne. Prihvaćamo to tako. Da i ne, upravo onako kako B-g zapovijedi. Primijeniti svoju logiku i učiniti ono što smatraš da je najbolje - **pogrešno je**. To nije do nas. *Halaha* nam kaže što je prikladno.

Levi - druga alijsa - 7 p'sukim - 9,17-23

Tora nastavlja dalje s detaljima prve skupine žrtava, s *minha* koja ih

prati, *š'lamim*, čiji dijelovi idu na *mizbe'ah*. Ova kratka *alijsa* završava s Aharonovim podizanjem ruke(u) prema narodu i blagosiljanju naroda.

Tora je napisala *jadav*, njegove ruke, bez drugog *jud*, tako da riječ naliči na *jado*, njegova ruka. Odatle dolazi tradicija *kohanim* da drže svoje dvije ruke zajedno kao što to čine za vrijeme *Birkat kohanim*.

Baal HaTurim kaže da tri dijela (3 p'sukim) *Birkat kohanim* odgovaraju trima vrstama *korbanot* koje je Aharon prinio na taj prvi dan službenog djelovanja *Miškana*. Blagoslovio te B-g i zaštitio te... od grijeha (*hata-ta*), drugi *pasuk* koristi riječi koje ga vežu uz *ola*, a *šalom* iz završnog *pasuka* poklapa se sa *š'lamim*.

Š'liši - treća alijsa - 12 p'sukim - 9,24-10,11

S Nebesa silazi vatra i spaljuje sve što je bilo na *mizbe'ahu*. Narod na to čudo uzvraća molitvama proslavljanja B-ga i strahopoštovanjem prema Njemu.

Tada su Nadav i Avihu, dvojica Aharonovih sinova (koji su pomagali Aharonu), uzeli kadionice s vatrom, te pred B-gom prinijeli tamjan. Ta je vatra došla od njih, a ne sa žrtvenika. Plamen je sišao s Nebesa te ih usmrtio, spalivši ih iznutra, dok izvana ništa nije bilo vidljivo. Mošeove riječi utjehe Aharonu naišle su na Aharonovu šutnju.

Moše poziva dvojicu rođaka, Miša'ela i Elcafana, sinove Uziela, da uklone tijela. (To da Aharonu ne bi bilo dozvoljeno da postane *tame* zbog svojih sinova poznato je iz propisa o *Kohen gadolu*. Ali niti Elazaru i Itamaru nije bilo dopušteno

(nastavak s 2. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija

da se pobrinu za tijela. Mada nisu bili *kohen gadol*, oni su pomazani za *k'huna* što im je davalo status *Kohen gadola*. Stoga se moralo pozvati rođake.

(Gotovo kao reakcija na ovu strašnu tragediju,) Tora neposredno potom postavlja niz pravila (*micvot*) za *kohanim* kako bi ih očuvala da ne dovedu u opasnost svoje živote. *Kohanim* ne smiju ulaziti u *Mikdaš* duge kose (obavezno je bilo mjesečno šišanje), niti razderane odjeće. Oni ga ne smiju napuštati dok vrše svoju svetu službu. Nadalje, *kohanim* ne smiju ući u *Mikdaš* dok su pod utjecajem vina. Kršenje bilo čega od navedenog bio bi znak nepoštivanja B-ga.

Neki komentatori iz ove posljednje zabrane zaključuju da su Nadav i Avihu pili vino prije nego li su ušli u *Miškan*. Drugi nude drugačije razloge za njihovu smrt.

S gledišta micvi

Kod *micve* da *kohanim* ne smiju ući u *Mikdaš* dok su pod utjecajem vina, Tora nam daje primjer (ima i drugih) *micve* koja ima konkretno određene okolnosti i primjenu, no nježno je područje daleko šire.

Pisana riječ zabranjuje *kohenu* da vrši svetu službu ako je nedugo prije toga pio vina. Sefer HaChinuch daje drugu definiciju *micve*, baziranu na Usmenom zakonu. Naime, halahički autoritet ne smije donijeti odluku (*psak*) dok je pod utjecajem alkohola. (Izgleda da se ta zabrana ne primjenjuje na *divrei Tora* i slične stvari – samo na halahička rješenja.)

Ovo **nije** primjer rabinske nadogradnje Zakona Tore. U ovom slučaju, tvrdi Chinuch, D'Orajta nivo ove zabrane leži izvan pisanog kon-

teksta iz kojega je *micva* izvedena. Ovdje postoji jedna suptilna točka koju je lako previdjeti.

Sagledajte to na ovaj način: Može li *psak halaha* donijeti netko tko je pio vina? Halahički ispravan odgovor glasi: Ne, i to je Zakon Tore. Ali gdje to stoji? Ovdje se govori o *kohenu* u *Mikdašu*? Odgovor dolazi iz same prirode Usmenog zakona.

Chinuch, u posljednjem odlomku o ovoj *micvi* kaže da se prva definicija primjenjivala u vrijeme *Mikdaša*, na muškarce i žene – nitko nije smio ući u *Mikdaš* pod utjecajem alkohola. Druga definicija ove *micve*, kaže on, važi za muškarce i **žene koji su kvalificirani da donose halahičke presude**. Čini se da je mišljenje Sefer HaChinucha, napisano prije više od 700 godina, da žene mogu biti *poskim* (*poskot*). Tako kada danas vidimo "rađanje" koncepta *jo'ecet halaha*, to uopće nije tako nova pojava.

Dvije od drugih "tradicijs" o tome što su to Nadav i Avihu pogrešno učinili, jest da su donijeli točku *halaha* sami od sebe, u prisustvu svog "rebija" (Mošea), i da se ni sa kime nisu posavjetovali u vezi tog halahičkog pitanja. Dobro bi bilo da naučimo ozbiljnu, otrežnjavajuću (namjerno upotrebljavam ovu riječ) pouku iz svih mogućih propusta u postupcima Nadava i Avihua. Možemo li primijeniti ovo na donošenje halahičkih odluka za sebe same na temelju uvodnih tekstova ili komentara u *sidurima* i drugim Židovskim knjigama?

R'vi'i – četvrta alijsa – 4 p'sukim – 10,12-15

Moše zatim nalaže Aharonu, Elazaru, i Itamaru da jedu od različitih žrtava toga dana.

Hamiši – peta alijsa – 5 p'sukim – 10,16-20

Tradicionalno, sredina Tore, prema broju riječi, je *daroš daraš*, jedan *dalet-reš-šin* s jedne strane razdjelnice, a drugi s druge. I pored toga što se ovaj par riječi zapravo ne nalazi u sredini svih riječi, jedan komentator na njih gleda kao na aluziju (*remez*) na ideju da bez *draša* (analize teksta, posebno onakve kako je predstavlja Usmeni zakon), imamo tek pola Tore.

Moše se razljuti na Elazara i Itamara što ne jedu od *korbanot*, kako im je naloženo da čine. Aharon brani ponašanje svojih sinova objašnjavajući da bi, zbog toga što su ostali bez braće, pristup "nastavljamo kao da se ništa nije dogodilo" bio neprihvatljiv u B-žjim očima. Moše uvažava Aharonove riječi.

Naši nas učenjaci podučavaju da učimo od Mošea Rabenu. Kao što njemu nije bilo neugodno priznati da nije znao (ili se nije sjećao) te da je naučio nešto, tako bismo i mi trebali spremno priznati da nešto ne znamo.

Šiši – šesta alijsa – 32 p'sukim – 11,1-32

Dvije i pol *sedre* su posvećene, da tako kažemo, svetom mesu, a sada su nam predstavljene životinje koje smijemo i ne smijemo jesti.

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Ima pozitivna *micva* da se provjere znakovi kašruta na sisavcu kako bi se odredio njegov status kašruta. Zabranjeno je jesti životinje kojima manjka jedan od simbola kašruta (razdvojeni papci i preživljanje), a svakako one kojima nedostaju oba. Tora navodi imena triju životinja koje preživaju, ali nemaju razdvojene papke – kamila, šafan, arnevet, i jedne koja ima razdvojene papke ali nije preživlač – svinja. Nije nam dopušteno jesti njihova mesa, a doticanje njihovih lešina čini osobu *tame*, obredno nečistom.

Primijetili ste da šafan i arnevet nisu prevedeni. Zec i kunić su prijevodi iz suvremenog hebrejskog i vjerojatno nisu ono o čemu je govorila Tora. Kunić i svizac su uvriježeni prijevodi, no nismo u njih sigurni. Rabi Moshe Tendler smatra da bi to mogli biti alpaka i ljama. Šumski pećinar (daman) i skočimiš su još neki kandidati.

Neki učenjaci objašnjavaju da zečeve i druge sisavce nalik kunićima možemo smatrati preživlačima zbog toga što ponovo žvaču jednom probavljenu hranu ili izlučuju djelomično razgrađene tvari pa jedu svoj prvi otpad. Probava se završava ovim drugim krugom. Ovo je slično procesu preživljanja, pa se može lako smatrati preživljanjem.

Isto tako, imamo dužnost provjeriti imaju li ribe ljuske i peraje (dovoljno je provjeriti ljuske, budući da nema ribe koja ima ljuske a nema peraje. Obrnute slučajeve, naravno, postoje.) Zabranjeno je jesti nekošer ribe.

S gledišta micvi

Zamislite si ovo: Da je Tora zabranila samo ribe bez ljuski (na primjer), tada bismo provjeravali da li

riba ima ljuske kako bi odredili je li ona košer. Zašto je onda pregledavanje ribe da li ima košer simbole *micva* koja se nalazi među 248 pozitivnih *micvot* od ukupnih 613? Pitanje, a i odgovor, glasi da postoje neke *micvot* za koje je bilo "neophodno" da nam ih B-g zapovijedi; mi smo ih već tako i tako vršili. "B-g želi učiniti dobro Jisraelu, stoga nam On nagomilava Toru i *micvot*", čak i ako ih već vršimo. Ovo je tvrdnja Rabi Hananije b. Akaše u Mišni u Makot, tvrdnja koja je posuđena da njome završi svako poglavlje Avot.

Pozitivne *micvot* i kašrutske zabrane međusobno djeluju na način kao u ovom primjeru: Neka osoba ode na večeru u restoran te pojede ukusan obrok. Prilikom izlaska susretne nekoga tko je upita da li je restoran košer. Ona posramljeno prizna kako je pretpostavila da jest, ali da nije provjerila certifikat kada je ušla. Osvrne se oko sebe i na vlastito olakšanje otkrije da restoran zapravo ima pouzdanu *hašgaha*. Ona time ne bi prekršila zabrane, ali ne bi ispunila (duh) pozitivnih *micvot*.

Kod ptica, Tora navodi 20 vrsti ptica (ne ptičjih vrsta, porodica, rodova, itd. - vrsta) koje nisu košer. Sve su ostale ptice košer. Pa kako onda znati da li je određena ptica dio zabranjenih porodica ptica ili nije? Obično odgovor glasi **tradicija**. Jedemo piletinu jer imamo nepreki-

nutu tradiciju da je ona košer.

Konačno, Tora konkretno navodi četiri vrste (8 porodica) skakavaca koji su nam dopušteni za jelo. Provjeravanje njihovih vrsta je *micva*. Niti jedan drugi insekt nije nam dozvoljen. Mi smo izgubili mogućnost da identificiramo košer skakavce, pa ih više ne jedemo. Oni koji imaju želje u tom smislu moći će to pitanje razjasniti u budućnosti sa Sanhedrinom. Neki Jemeničani tvrde da imaju potrebnu tradiciju za identificiranje košer vrsti, pa možete pronaći upute za pripremu i recepte za jela od skakavaca (npr. hrskave pržene skakavce, nešto poput pomfrita) u određenim košer jemeničanskim kuharicama.

Potom se Tora bavi obrednom nečistoćom zbog "gmizavaca".

Š'vi'i – sedma alija – 15 p'sukim – 11,33-47

Voditi brigu o zakonima o "čistoći" u vezi hrane i pića je *micva*. (Jedan od detalja tih zakona "traži" od nas da operemo ruke za *karpas* na Seder večeri, te u općenitom smislu prije svake jušne hrane tijekom čitave godine.) Još jednom, Tora predstavlja pravila u vezi lešina životinja, te obredne nečistoće kao posljedice različitih vrsta doticaja s njima. Tora ponovo ističe zabranu jedenja gmizavaca, kao i crva i insekata (koji napadaju voće i povrće), plodova mora i druge oblike života koji žive u vodi, te crva koji se razvijaju u hrani koja truli.

Sve ovo ima za svrhu da Židovsku dušu uzdigne do svetosti koju B-g želi da postignemo. Za nas, postoji izravna veza između tijela i duše, duhovnog i svjetovnog. Zakoni kašruta dovode taj element kući. ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Smrt Nadava i Avihua

Nakon opisivanja osmog dana posvećenja Miškana, paraša Šemini bilježi tragičnu smrt Nadava i Avihua, koje je progutala nebeska vatra dok su prinosili tamjan.

Komentatori se muče da shvate što je to bilo tako strašno u njihovom postupku da je opravdavalo takvu tešku kaznu?

- Mnogi sugeriraju da čak i ako su braća imala pozitivne namjere, oni su bili kažnjeni zbog kršenja odgovarajućeg protokola. Tako R. S"R Hirsch piše da, iako su se Nadav i Avihu željeli približiti Hašemu, "u službi žrtvovanja nema prostora za

subjektivnost ... [bliskost] i neće je se postići, osim kroz slušanje B-ga". Koje su opasnosti subjektivnog štovanja B-ga? Zašto je baš R. Hirsch mogao biti zabrinut zbog toga?

- Rašbam tvrdi da na smrt ne treba gledati kao na kaznu, nego kao "udes na radu". U skladu s time, Nadav i Avihu su se našli na krivom mjestu u krivo vrijeme i pretrpjeli su prirodne posljedice. Postoje li "slučajnosti", ili se sve što se događa na svijetu mora izravno pripisati B-gu i sagledavati u smislu nagrade i kažnjavanja?

Pitanja za raspravu

1) Zašto je B-gu bitno ono što jedemo?

2) Razmišljate li ikada o onome što jedete kao o čistom ili nečistom? Zašto da ili zašto ne?

3) Kako ste se osjećali kad se B-g pojavio i ubio dvojicu Aronovih sinova?

4) Na što B-g misli kada proglašava: "Bit ćete sveti jer sam Ja svet!" Kako je B-g svet? Kako ste to vi sveti? ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Menachem Leibtag:

Šemini: Dvodijelna svečanost posvećenja Miškana

Ovaj šiur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Iz nekog razloga, posvećenje Miškana je zahtijevalo dvije uzastopne svečanosti:

1. Sedmodnevnu "miluim" službu - što je bila posljednja tema u Paršat Cav (vidi Vajikra 8,1-36);
2. Posebne korbanot prinesene na "jom haŠmini" - 'osmi dan' - tj. po završetku tih sedam dana - što je prva tema u Paršat Šmini (vidi 9,1-24).

Budući da su detalji ovih dviju svečanosti vrlo različiti, razumljivo je pretpostaviti da je svaka služila drugačijoj svrsi.

U sljedećem šiuru pokušavamo otkriti svrhu svake od ove dvije svečanosti dok pokazujemo kako nam način na koji su predstavljene u Sefer Vajikra također može pomoći da dođemo do dubljeg razumijevanja načina na koji slavimo blagdane Jom Kipur i Šavuot.

Uvod

Način na koji Tora u Sefer Vajikra opisuje ove dvije svečanosti svakako je anomalija, budući da je u čitavoj knjizi ovo jedini dio koji ima naraciju - sve ostalo u Sefer Vajikra jednostavno su zakoni!

Stoga u našem šiuru moramo objasniti ne samo o čemu govori ovaj narativ, već moramo objasniti i zbog čega je 'umetnut' na ovom mjestu u Sefer Vajikra. Da bismo to napravili, započinjemo naš šiur brzom rekapitulacijom prve polovice Sefer Vajikra, kako bismo jasno identificirali gdje je ova priča ispričana.

Što 'pripada' u Sefer Vajikra

Vajikra je započela sa zakonima o korbanot koje pojedinac **može** (poglavljja 1→3) ili **mora** donijeti (poglavljja 4→5); i nastavlja sa zakonima o tome kako kohanim trebaju prinositi ove korbanot (poglavljja 6→7).

Na ovom mjestu (pa dalje prema kraju Paršat Cav, vidi 8,1), ovo kontinuirano predstavljanje micvot 'prekinuto' je nizom priča u poglavljima od 8 do 10:

- Poglavlje 8 opisuje sedmodnevnu "miluim", svečanost inauguracije kohanim i mizbeaha,
- Poglavlje 9 opisuje inauguralnu svečanost Miškana na "Jom haŠmini" ['OSMI dan'] kada se 'vraća' B-žja slava,
- Poglavlje 10 iznosi priču o tragičnoj smrti Nadava i Avihua toga dana.

Zatim se u 11. poglavlju Sefer Vajikra još jednom vraća svom predstavljanju različitih zakona koji se prvenstveno

no odnose na Miškan. [Ovo predstavljanje ZAKONA nastavlja se do kraja Sefera!]

[Paršat Šmini završava zakonima "tumat ohlin" (vidi 11, 1-47); potom Tazria/Mecora nastavlja s drugim zakonima koji se odnose na "tuma".]

Ova osobitost postaje još izraženija kad uzmemo u obzir da čitav ovaj narativ (u poglavljima 8→10 Vajikra) možda zapravo 'pripada' u Sefer Šmot. Podsjetimo se kako je Sefer Šmot završila s pričom o sastavljanju Miškana i njegovom posvećenju. [U slučaju da ste zaboravili, pogledajte 40. poglavlje, posebno 40,12-14!]

Nadalje, priča o sedmodnevnom "miluimu" definitivno 'pripada' u Sefer Šmot. Prisjetite se da je izvorna zapovijed o tome prvi put zabilježena u Paršat Tecave (vidi Šmot poglavlje 29, usporedi s 8. poglavljem Vajikra). Uzimajući u obzir da Paršijot Vajakhel/Pekudei bilježe ispunjenje svih drugih zapovijedi zabilježenih u Paršijot Teruma/Tecave, nema vidljivog razloga zašto bi sedmodnevna svečanost "miluim" bila jedina iznimka!

Ukratko, pokazali smo da priče (općenito) ne pripadaju u Sefer Vajikra, dok ova, konkretno, PRIPADA u Sefer Šmot. Stoga, naš šiur mora objasniti zašto Tora ovu priču radije stavlja u Vajikra, u nešto što djeluje kao 'prekid' u njenom predstavljanju micvot.

Da bismo to učinili, prvo moramo objasniti razliku između pojedinosti Miškana pronađenih u Sefer Šmot i onih koje nalazimo u Vajikra. Zatim će se razmatrati što je posebno u svakoj od dvije svečanosti posvećenja kako bismo objasnili zašto su zapisane upravo u Sefer Vajikra (a ne u Šmot).

Između Šmot i Vajikra

Postoji vrlo jednostavna razlika koja objašnjava zašto zakone koji se tiču Miškana nalazimo u dvije različite knjige. Sefer Šmot opisuje detalje njegove konstrukcije, dok Sefer Vajikra objašnjava kako se njime koristiti. Na primjer, prisjetite se kako su poglavljja 25-31 u Šmot (Paršijot Teruma/Tecave) predstavljala zasebnu cjelinu koja opisuje zapovijed da se IZGRADI Miškan, dok poglavljja 35-40 (Paršijot Vajakhel/Pekude) detaljno opisuju kako je on zapravo izgrađen. Nasuprot tome, prvih sedam poglavljja Sefer Vajikra objašnjavaju različite korbanot koje pojedinac može (ili mora) prinijeti i kako ih kohanim trebaju prinijeti.

Međutim, iz nekog razloga, detalji sedmodnevne svečanosti miluim zabilježeni su i u Šmot i u Vajikra! Paršat Tecave detaljno opisuje zapovijed o tome, dok Paršat Cav priča priču kako se to dogodilo. Da bismo razumjeli zašto, moramo razmotriti svrhu ove svečanosti i povezati je s gore navedenom razlikom.

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Šemini: Dvodijelna svečanost posvećenja Miškana**

Sedmodnevna svečanost "Miluim"

Pregledajmo primarne elemente ove svečanosti:

- Prvo, Moše mora pomazati Miškan, njegove instrumente, kohanim i "bigdei kehuna", koristeći ulje "šemen ha'mišha" (vidi 8,5-13).
- Tada se svaki dan prinose tri korbanot:
- HATAT - jedan "par" (bik) - krv se prska po gornjem dijelu MIZBEAHA
- OLA - jedan "ajil" (ovan) - krv se prska po dnu MIZBEAHA
- Žrtva MILUIM (kao ŠLAMIM) - jedan "ajil" (ovan) - krvlju se poškrope KOHANIM.

(vidi Šemot 29,1-37 & Vajikra 8,14-24)

Ovu se svečanost pomazanja lako može shvatiti kao završnu fazu izgradnje Miškana. Tako je i s korbanot, jer se i škropljenje njihovom krvlju vrši kao neka vrsta pomazanja. Iz ove perspektive, ta bi svečanost trebala biti uključena u Sefer Šmot, na kraju niza zakona da se izgradi Miškan. [I točno je tu i nalazimo (vidi Šemot, poglavlje 29 i šiur na Paršat Tecave).]

S druge strane, ova svečanost je i PRVI put da se te korbanot zaista prinose. Stoga, ona također služi kao prvo SVRSISHODNO DJELOVANJE Miškana, jer je ovo prvi put da je on u 'upotrebi'. Stoga su detalji svečanosti za-bilježeni također u Sefer Vajikra, zajedno s drugim zakonima o tome kako koristiti Miškan.

[O dubljem značenju ovoga raspravlja se u drugom dijelu.]

Imajući ovo na umu, razgovarajmo o svrsi dodatne svečanosti koja se održava 'osmog dana'.

Jom HaŠmini

Na "Jom HaŠmini", dan nakon završetka sedmodnevne 'miluim', Miškan postaje potpuno funkcionalan. Nadalje, na ovaj dan će Aharon i njegovi sinovi po prvi puta služiti. Stoga je potrebna posebna svečanost otvaranja (vidi 9,1-24), koja će biti sasvim drugačija od sedmodnevne 'miluim'.

Na ovaj dan nalazimo zapovijed da se prinese poseban niz korbanot čija je svrha izričito navedena:

"Ovo je ono što vam je Hašem zapovjedio da učinite KAKO BI vam se PRISUTNOST B-žja ('kvod Hašem') POKAZALA" (9,6) [vidi također 9,5]

Podsjetimo se da je B-g zbog grijeha "het haegel" uklonio svoju "šehinu" iz tabora Bnei Jisrael, istu onu "šehinu" kojoj su Bnei Jisrael svjedočili kod Ma'amad Har Sinai:

"Moše je uzeo šator i razapeo ga IZVAN tabora DALEKO od tabora i nazvao ga OHEL MOED. Svatko tko je tražio

B-g morao bi otići u Ohel Moed koji se nalazio IZVAN tabora." (Vidi Šemot 33,7 i njegov kontekst)

Kada se Moše popeo na Har Sinaj kako bi primio druge luhot, B-g mu je obećao da će se njegova "šehina" doista vratiti u logor (vidi 34,8-10), međutim, prethodno je bilo potrebno da Bnei Jisrael izgrade Miškan kako bi se olakšao njezin povratak. [Zapazite Šmot 25,8 -"v'asu li mi-kdaš v'šahanti BETOHAM" - za razliku od 33,7.]

Nakon što je izgradnja Miškana bila završena, posebne korbanot na Jom haŠmini označavaju njegov vrhunac - jer će one olakšati POVRATAK ŠEHINE:

"Jer danas će vam se pokazati B-žja slava (kvod Hašem)" (9,5) [Vidi također 9,23-24, usporedi sa Šmot 24,16-18.]

Stoga, posebne korbanot prinesene tijekom ove svečanosti imaju dvostruku svrhu, koje odražavaju ovaj kontekst:

1. Oni se moraju pokajati za grijeha "het haEgel".
2. Moraju ponovno stvoriti doživljaj Ma'amad Har Sinai.

Upravo to i nalazimo:

(1) Zbog HET HA'EGEL:

Aharon mora prinijeti hatat i ola:

"Reče Aharonu: Uzmi 'EGEL' za HATAT..." (9,2)

Bnei Jisrael također moraju prinijeti hatat i ola:

"Reci Bnei Jisrael ovako: Uzmite 'seira' za hatat i 'EGEL' i 'keves' za ola..." (9,3)

(2) Da 'rekreiramo' MA'AMAD HAR SINAI:

Bnei Jisrael također moraju prinijeti Korban Šelamim zajedno sa svojim olot, upravo onako kako su ih prinijeli kad im se B-g objavio tijekom Ma'amad Har Sinai (vidi Šmot 24,4-11, čitajte pažljivo!).

"[Bnei Jisrael, nastavak,...] i 'šor' i 'ajil' za ŠELAMIM da prinesu pred B-gom, i minha, JER DANAS ĆE VAM SE B-G OBJAVITI." (9,4)

[Ova paralela još jednom naglašava svrhu Miškana kao ovjekovječenja Har Sinaja.]

Jom HaŠmini/Jom Kipur i Šavuot

Iako su posebne korbanot na Jom HaŠmini bili 'jednokrtni događaj', nalazimo vrlo sličan niz korbanot koje se prinose svake godine na Jom Kipur i koje su odraz iste svrhe.

Jom Kipur

Prisjetite se iz 16. poglavlja Vajikra da na Jom Kipur Kohan Gadol prinosi posebne hatat i ola, dok drugi niz prinosi Bnei Jisrael. Prisjetite se također da se ove korbanot

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Šemini: Dvodijelna svečanost posvećenja Miškana**

prinosu upravo na dan kada su Bnei Jisrael primili pomirenje za het haEgel!

Sljedeća tablica naglašava ovu paralelu:

	JOM HaŠMINI	JOM KIPUR (u Aharei Mot)
AHARON:		
Hatat:	EGEL	PAR (odrasli egel)
Ola:	AJIL	AJIL
BNEI JISRAEL:		
Hatat:	SE'IR	SE'IR
Ola:	KEVES EGEL	AJIL (odrasli keves) (+ korbanot u Pinhas, tj. par ajil & k'vasim)

[Osnovna je struktura korbanot ista. Sićušne razlike mogu se objasniti posebnom prirodom Jom HaŠminija.]

Stoga se Jom Kipur može shvatiti kao godišnje ponovno posvećenje Miškana, posebno iz perspektive njegove svrhe kao mjesta gdje Bnei Jisrael mogu primiti pomirenje za svoje grijeh.

Šavuot

Čak iako je primarna paralela s Jom HaŠmini, sasvim očito, Jom Kipur, postojao je i dodatni korban ŠELAMIM koji se prinosi na Jom HaŠmini, a koji se ne uklapa u paralelu s Jom Kipurom. [Razumljivo, budući da se korban Šelamim jede, dok nam na Jom Kipur nije dozvoljeno jesti.] Međutim, paralelu s ovim korbanom nalazimo na Šavuot, koji je slučajno jedini praznik na koji Bnei Jisrael prinosu 'kolektivni' Korban Šelamim:

"I uz 'štei halehem' prinijet ćeš ola... hatat... i dva janjeta za ZEVAH ŠELAMIM" (Vajikra 23,19)

Prisjetite se također da su Bnei Jisrael prvi puta prinijeli šelamim prilikom Ma'amad Har Sinai (vidi Šmot 24,5). Kako je Miškan trebao ovjekovječiti taj doživljaj, nalazimo prinesen korban Šelamim na svečanosti puštanja u rad Miškana na Jom HaŠmini. Kako bismo se sjećali tog događaja, prinosimo poseban korban Šelamim (šel cibur) svake godine na Šavuot, u spomen na Ma'amad Har Sinai. Nije slučajno da se ovaj korban, kao i korbanot na Jom HaŠmini, prinosi nakon završetka sedam ciklusa od po sedam dana.

Nadav i Avihu

Na kraju ove svečanosti, Nadav i Avihu su kažnjeni smrću jer su prinijeli "eš zara" koju B-g NIJE ZAPOVIJEDIO (vidi 10,1-2). I ponovno nalazimo paralelu s Har Sinajem i het haEgel. Na Har Sinaju su Bnei Jisrael i kohanim unaprijed bili upozoreni:

"I B-g je rekao Mošeu: Siđi dolje i UPOZORI narod da ne smiju probiti [ogradu koja okružuje] Har Sinaj, da ne bi

pogledali u Hašema i poginuli. I KOHANIM, koji se PRI-BLIŽE HAŠEMU, moraju se posvetiti ("jitektadašu" - uspori "b'krovei akadeš"/10,3), da ih B-g ne kazni." (Šmot 19,21)

[Vidi također Hizkuni na Vajikra 10,3-4.]

Budući da je ova inauguracijska svečanost paralela s događajima na Har Sinaju, upozorenje o približavanju Har Sinaju također se odnosi na Miškan. Bio je neophodan dodatan oprez.

Slično, kao što je Aharon, usprkos svojim dobrim namjerama, sagriješio kod Het haEgel, predlažući postupak koju B-g NIJE ZAPOVIJEDIO, tako su učinila i njegova djeca Nadav i Avihu. Unatoč njihovoj dobroj namjeri kada su prinosili ovaj "eš zara", B-g im NIJE ZAPOVIJEDIO da to učine! [Prisjetite se ponavljanja "ka'ašer civa Hašem et Moše u Paršijot Vajakhel/Pekudei.]

Zbog ovih događaja, tj. nepriličnog ulaska Nadava i Avihua u Miškan, Sefer Vajikra na ovom mjestu nastavlja s raspravom o zakonima "tuma v'tahara", koji reguliraju kome je dopušteno, a kome zabranjeno ući u Miškan. (poglavlja 11-16).

Zašto u Sefer Vajikra?

Sada kada smo objasnili svrhu ove dvije svečanosti posvećenja, moramo objasniti zašto je ovaj usamljeni podugački narativ u Sefer Vajikra zapisan u ovom seferu, a ne u Sefer Šmot.

Moglo bi se reći da je ovaj narativ, mada možda tehnički 'pripada' u Sefer Šmot, zabilježen upravo u Sefer Vajikra zbog posebne veze između ovog narativa i zakona o korbanot u Sefer Vajikra:

Poseban "ajil" prinesen tijekom svečanosti 'sedmodnevnog miluima', objasnili smo, služi kao 'prototip' za korban ŠELAMIM jer je uključivao odvajanje "hazeh v'šok" za kohena koji prinosi korban. Stoga je ovaj narativ zabilježena odmah nakon zakona o korban ŠELAMIM u Paršat Cav (vidi 7,35-37 & šur na Paršat Cav).

Slično tome, posebne korbanot koje se prinosu na Jom haŠmini može se shvatiti kao 'prototip' za godišnje korbanot koje se prinosu svake godine na Jom Kipur, kao što je detaljno objašnjeno kasnije u 16. poglavlju, i poseban korban Šelamim koji se prinosi na Šavuot, kako je objašnjeno kasnije u poglavlju 23. Konačno, narativ koji opisuje zabranjeni ulazak Nadava i Avihua u Kodeš i služi kao uvod u čitav skup zakona o tome tko MOŽE, a tko NE MOŽE ući u Mikdaš, počinje od poglavlja 11 i nastavlja se sve do poglavlja 16.

Sukladno tome, Sefer Vajikra možemo nastaviti razumijevati kao 'knjigu zakona' - "torat kohanim". Međutim, ona uključuje ovaj narativ koji opisuje posvećenje Mikda-

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Šemini: Dvodijelna svečanost posvećenja Miškana**

ša jer ta priča služi kao osnova za različite vrste korbanot koje se prinose u Miškanu.

U šiurim koji slijede nastaviti ćemo raspravljati o ovoj temi.

Drugi dio - "Keduša" u 'Sedmodnevnoj svečanosti Miluim

Pregledajte još jednom pojedinosti u 8. poglavlju, i zamijetite kako ima nešto posebno u vezi MIZBEAHA i KOHANIM. Iako je škropljenje "šemen hamiša" bilo dovoljno da se posvete Miškan i njegovi instrumenti, za MIZBEAH i KOHANIM bio je potreban dodatni postupak. Nadalje, za razliku od ostalih instrumenata, mizbeah je bio pomazan SEDAM puta (vidi Vajikra 8,11).

Da bismo razumjeli zašto je ovaj dodatni postupak bio neophodan, moramo primijetiti korištenje riječi "l'kadeš" u ovoj 'paršiji'. Obratite pažnju na upotrebu riječi "l'kadeš" u Tori u Vajikra 8,10-12; 8,15; 8,30.34-35 kao i u Šemot 29,1.34-37! Jasno je da je svrha ovih sedam dana bila posvetiti - "l'kadeš" - Miškan.

Hebrejska riječ "l'kadeš" znači "odvojiti na stranu" ili "namijeniti" na primjer, u Breišit 2,3, B-g izdvaja sedmi dan ["vajekadeš oto"] kako bi ga učinio posebnim, a u Šemot 13,1, B-g zapovijeda "kadeš li kol behor" - odvoji za Mene svakog prvorođenca. Slično tome, B-g je "kadoš", budući da je izdvojen, B-žanski, iznad svega.

Stoga je svrha ovih postupaka svečanosti "miluim" bila "namijeniti" (a time i posvetiti) Miškan i njegove instrumente božanskoj svrsi. Međutim, za MIZBEAH i KOHANIM trebalo je malo 'dodatnog' posvećenja.

Da bismo objasnili zašto, moramo se vratiti na naš ključak iz našeg šiura na Paršat Tecave da je Miškan [= OHEL MOED, šator sastanka] služio kao mjesto na kojem su Bnei Jisrael mogli 'susresti' B-ga. Međutim, ovaj 'sastanak' je bio na distanci, jer je svaki 'partner' imao svoje posebno područje:

- KODEŠ KEDOŠIM - na kojem je smješten ARON predstavlja B-žu prisutnost u Miškanu; i
- MIZBEAH - na kojem Bnei Jisrael prinose korbanot, predstavlja Am Jisrael i njihov pokušaj da Mu služe.

Međutim, u svjetlu događaja "het haEgel" [vidi naš šiur na Paršat Ki-Tisa] postalo je očito kako su Bnei Jisrael jedva bili dostojni ovog susreta. Jedino su B-žja svojstva Milosrđa omogućila Njegovoj "šehini" da prebiva u Miškanu. Netko bi mogao reći da je za naglašavanje ove točke potrebna dodatna procedura posebno za KOHANIM i za MIZBEAH, jer oni predstavljaju Bnei Jisrael pri ovom susretu.

[Imajte na umu da se odmah nakon Matan Tora, mizbeah naziva "mizbeah ADAMA" (vidi Šmot 20,21). Ovo se mo-

že odnositi na čovjekovo ime - "adam" i njegovo stvaranje u Gan Edenu "afar min ha'adama". To je vidljivo u Midrašu koji tvrdi da je ovaj "afar" bio preuzet sa Har HaMoriye, mjesta mizbeaha Akede, koje je kasnije postalo mjestom hrama.]

Zašto Sedam?

Zašto se ova "hakdaša" mora ponavljati sedam dana?

Kad god u Humašu nađemo broj 'sedam', on se uvijek odnosi na perek alef u Breišit, tj. priču o B-žjem stvaranju prirode u sedam dana.

B-žji prvi čin "keduše" bio je 'da odvoji' SEDMI dan, da označi Njegovo dovršenje procesa stvaranja (vidi Br. 2,1-4). 'Odmaranjem' na ovaj dan, čovjek se neprestano podsjeća na božansku svrhu Njegovog stvaranja. Dakle, "keduša" šabata odražava ovu božansku svrhu stvaranja.

Slično tome, svaki postupak koji uključuje broj sedam (bilo to sedam stavki, sedam puta, sedam dana, sedam tjedana, sedam godina itd.) naglašava zahtjev čovjeku da prepozna svrhu svog stvaranja. Ponavljanjem ovog postupka "keduša ha'mizbeah v'hakohanim" tijekom sedam dana, naglašava se svrha mizbeaha da postane sredstvo kroz koje se čovjek može približiti B-gu.

[Još jednom nalazimo vezu između funkcije Miškana i svrhe stvaranja. O tome se raspravljalo u šiuru na Paršat Vajakhel. Podržavaju ga brojni midraši koji na izgradnju Miškana gledaju kao na dovršetak stvaranja. Pažljivo usporedi Šmot 39,32 s Br.2,1; i Šmot 39,43 do Br.1,31 & 2,3!]

U tom kontekstu, možemo sugerirati da sedmodnevna svečanost miluim služi dvostrukoj svrsi, što objašnjava zašto detalje o njoj nalazimo dvaput.

U Sefer Šmot, služba "miluim" puni Miškan i njegove instrumente potrebnom "kedušom", i stoga postaje sastavni dio KONSTRUKCIJE Miškana. Zato je ta zapovijed uključena u Truma/Cav zajedno sa svim ostalim zapovijedima za izgradnju Miškana.

U Sefer Vajikra ona inicira korištenje Mizbeaha, primarne FUNKCIJE Miškana. Korbanot koje se prinosi tijekom miluima predstavljaju osnovne kategorije žrtava koje će čovjek prinijeti na Mizbeahu:

- Hatat - "korban hova";
- Ola - "korban nedava";
- El ha'miluim - prototip "korban šelamima";

Stoga je ovaj narativ koji opisuje prinošenje korbanot tijekom ove svečanosti uključen u Sefer Vajikra, i stavljen uz zakone o korbanot (Paršijot Vajikra/Cav).

[Obratite pažnju na 7,37 i uključivanje "torat ha'miluim" u sažetak pasuka Parše Cav!]

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarlag – 613 zapovijedi

150. Igla i konac: Zabrana kohenima da u Hram ulaze u poderanoj odjeći

... i nemojte trgati svoju odjeću (Levitski zakonik 10,6)

151. Nema pauze za kavu: Zabrana kohenima da napuštaju Hram tijekom službe

Nemojte izlaziti van vrata Šatora sastanka ... (Levitski zakonik 1,7)

152. Trezvenjaci: Zabrana kohenima da uđu u Hram pod utjecajem alkohola

Vino i alkoholna pića nećete piti ni ti ni tvoje potomstvo kad ulazite u Šator sastanka ... (Levitski zakonik 10,9)

153. Mora preživati i imati razdvojene papke ...: Obaveza da se provjeri životinje imaju li na sebi košer znake

To su životinje koje možete jesti ... (Levitski zakonik 11, 2)

154. Nešto nije baš košer: zabrana jedenja životinja koje nisu košer

To je ono što nećete jesti ... (Levitski zakonik 11,4)

155. Nešto se osjeti po ribi: Obaveza provjeravanja riba imaju li košer znakove

Ovo možete jesti od svega što je u vodi: ono što ima peraje i ljuske ... (Levitski zakonik 11,9)

156. Reduciraj: Zabrana jedenja ne-košer riba

To će vam biti odvratno; ne smijete jesti njihovo meso ... (Levitski zakonik 11,11)

157. Piletina!: Zabrana jedenja ne-košer ptica

To će vam biti odvratno od ptica ... (Levitski zakonik 11,13)

158. Dokoljenke za skakavce: Obaveza da se provjeri skakavce imaju li košer znakove

Samo ove možete jesti od svih kukaca ... (Levitski zakonik 11,21)

159. Gmizave gnjide: Obaveza da se drži zakone o gmizavcima

Ovo su oni nečisti među onime što puže po zemlji (Levitski zakonik 11,29)

160. Smočeno: Obaveza da se drži zakone o obrednoj nečistoći hrane

Svaka hrana koja se može jesti, ako je na njoj voda, postat će nečista ... (Levitski zakonik 11,34)

161. Počivaj u miru Šarava: Obaveza poštivanja zakona o obrednoj nečistoći životinja

Ako neka od životinja koje smijete jesti ugine, osoba koja se dotakne njene lešine bit će nečista ... (Levitski zakonik 11,39)

162. Pa zašto biste to htjeli?: Zabrana jedenja gmizavaca

Svaki gmizavac što gmiže po zemlji odvratno je; nemojte ga jesti (Levitski zakonik 11,41)

163. Provjerite ima li buba: Zabrana jedenja insekata u proizvodima

Sve što se roji po zemlji ne smijete jesti ... (Levitski zakonik 11,42)

164. Filter za vodu: zabrana jedenja buba koje žive u vodi

Nemojte postati odvratni zbog stvorenja što se roje (Levitski zakonik 11,43)

165. Pričaj mi o mojem (spontanom?) nastanku: zabrana jedenja ličinki

Nemojte se onečistiti gmizavim stvorenjima koja se kreću zemljom ... (Levitski zakonik 11,44) ■

Sefer Hamlevot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Negativne zapovijedi

172, 173. Negativna je zapovijed ne postavljati upit ovu [§170], i negativna je zapovijed ne postavljati upit jid'oniu [§171]

jer Pismo kaže, *Neće se među vama naći... ili onoga koji pita za savjet ova*

(medij) ili jid'onija (vrača); (D'varim 18,10-11). Ukoliko

je netko prestupio to i tražio savjet od ova ili jid'onija, treba ga izbičevati bičevanjem zbog neposlušnosti. On ne dobiva obično bičevanje jer nije počinio fizički čin. Ako je učinio nešto što je proisteklo iz tog [njegovog] upita treba ga podvrgnuti standardnom bičevanju.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba, kako za muškaraca tako i za ženu.■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravo-rijeke kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 16a - Zavjeti i zakletve

Kod zavjeta osoba si zabranjuje nešto kao da je to sveta stvar ili stvar koju zabranjuje prethodni zavjet ili zavjet druge osobe (204,1-3; vidi 209,1). Zabraniti si nešto kao da je to nešto što Tora zabranjuje nije zavjet (jer nije u moći onoga koji čini zavjet da to učini zabranjenim), no osobu koja to čini treba ukoriti i treba osloboditi je toga (vidi pogl. 16c) kako bi je se odvratilo od nemarnog zaklinjanja (205,1; vidi 212,1). Osoba sebi može zabraniti bilo što ili ono što joj pripada zabraniti drugima, ali nikome ne može zabraniti nešto što pripada drugome (vidi 209,1; 225,1; 235,6). O tome kako svoj udio u zajedničkom vlasništvu zabraniti drugim vlasnicima ili nekom drugom vidi 226,1-3. Zajednica može kazniti prijestupnike proglašavanjem njihove hrane i pića zabranjenima, ali mišljenja se razlikuju o tome može li pojedinac na taj način kazniti samog sebe (205,2). U vezi zavjeta koji koriste izraz *herem* vidi 1,11; 208,2; 224,1; 228,8; 229,8; 232,18;

Zakletva je pak obećanje da ćemo nešto učiniti ili da nešto nećemo učiniti ili tvrdnja da je izjava istinita ili netočna. Ona ne mora uključivati spominjanje B-žanskog imena i zakleti se može na bilo kojem jeziku (237,1). Za primjere riječi koje izražavaju zakletvu vidi 212,1; 237,3-12;

239,2. Ako osoba koristi riječi za koje se smatra da podrazumijeva zakletvu, treba je ukoriti i osloboditi je toga kako bi je se odvratilo od nemarnog zaklinjanja (237,6). Čovjek se može zakleti tako da sebe uključi u tuđu prisegu čak i ako je ta osoba maloljetna ili nežidov (236,2; 237,2; 239,10), i može proširiti opseg zakletve na dodatne stvari (239,9). Zabranjeno se zakleti lažnom "zakletvom izražavanja" o nekom prošlom ili budućem događaju, no osobu koja to učini ne kažnjava se ako se zaklela da će ispuniti neku zapovijest ili počiniti neko neprimjereno djelo, ili ako se zaklela u vezi nekog budućeg događaja koji nije pod njezinom kontrolom (236,1-3). Zabranjeno je zakleti se "uzaludnom zakletvom" o nečemu što je očigledna istina ili očigledna laž ili je nemoguće; vidi 236,4-5.

Osoba treba izbjegavati davati zavjete ili zakletve, ali može ih dati u teškim trenucima, ako ih daje kako bi njima potaknula svoje poštivanje zapovijedi to može biti čak hvalevrijedno. Ako neka osoba položi za-

vjet (osim u vjerske svrhe) bolje ju je osloboditi toga (vidi poglavlje 10c) nego ga održati, ali ako već da zavjet, poželjno ga je održati, i u oba slučaja to treba što prije ispuniti (ili poništiti) (203,1-7). Prisega da se nešto učini mora se izvršiti pri prvoj takvoj mogućnosti (219,2; 232,12). U vezi zakletve da se nešto učini na određeno vrijeme ili u određeno vrijeme vidi također 228,41. Ako je kod zakletve ili zavjeta određeno vremensko razdoblje, one prestaju važiti nakon isteka tog vremena (231,1), ali ako vremenski period nije određen, onda vrijede trajno (219,3). U vezi definicija vremenskih razdoblja koja se koriste kod zakletvi ili zavjeta vidi 220,1-23; 228,48.

Četiri vrste zavjeta ne zahtijevaju oslobađanje: "Zavjeti inzistiranja" koji su učinjeni kako bi se naglasila pozicija zauzeta u pregovorima, "zavjeti preuveličavanja" koji su učinjeni kako bi izjavi dali dramatičnu notu, "zavjeti zaborava" kao potpore izjavi koja je izrečena ne poznavajući činjenice, i "zavjeti prinude" koje se ne može ispuniti zbog čimbenika koje bi se teško moglo zaobići (232,1-12.16-17.). Međutim, osoba bi trebala davati takve zavjete samo ako ih se namjerava pridržavati (232,13). O pripadajućim vrstama zakletvi vidi 239,1.16-17. Zakletva ili zavjet dan pod pritiskom mora se održati ako ga se ne može izbjeći (vidi 232,14-15; 239,1).■

David Gurwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Glava i bodlja

reš

Dvadeseto slovo hebrejske abecede je *reš*. *Reš* je svoj naziv dobio od prvobitnog oblika slova – poput *roša* ראש – glave.

Osim što znači "glava", *roš* može značiti i "glavar, vođa", "vrh, vrhunac", "početak" i "glavni". Neke druge riječi proizašle od *roš* su *rišon* ראשון – "prvi", *rešit* ראשית – "početak", i *raši* ראשי – "glavni, primarni".

Aramejska verzija za *roš* bliža je našem izgovoru slova – ריש *reš*. Odatle dolazi riječ *reiša* רישא koja znači "prvi dio (Mišne)".

U arapskom se *ras* kao glava nalazi u mnogim nazivima mjesta, po-

put Ras al-Khaimah ("vrh šatora") i Ras Tanura ("glava roštiljskog ražnja"). *Rais* je još jedna arapska izvedenica, a znači "predsjednik".

Iako među stručnjacima postoji rasprava o tome, jedno mišljenje u vezi etimologije riječi "rasa" u značenju "pleme" je da, preko arapskog, dolazi iz našeg korijena. Klein piše u svojem CEDEL (*A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language*):

rasa, imenica, obiteljsko pleme. -- MF. (= F.), fr. Ranije *rasse*, fr. tal. *razza*, koje zajedno sa španj. *raza*, vjerojatno potječe od fr. arapskog *ra's*, "glava, početak, podrijetlo", što je povezano s heb. *roš*.

Kao što smo ranije vidjeli, *reš* mo-

že biti zamijenjeno s *lamed* i *nun*. Steinberg dodaje da sličnosti oblika *reš* i *dalet* također doprinosi tome da dolazi do njihove zamjene - na primjer ראה (*Devarim* 14,13) i דאה (*Vajikra* 11,14).

Reš se povremeno dodaje troslovnim korijenima i riječima: שבת/כסא/כרסא, שרביט. U drugim slučajevima, *reš* biva asimilirano – כרכר postaje כרר.

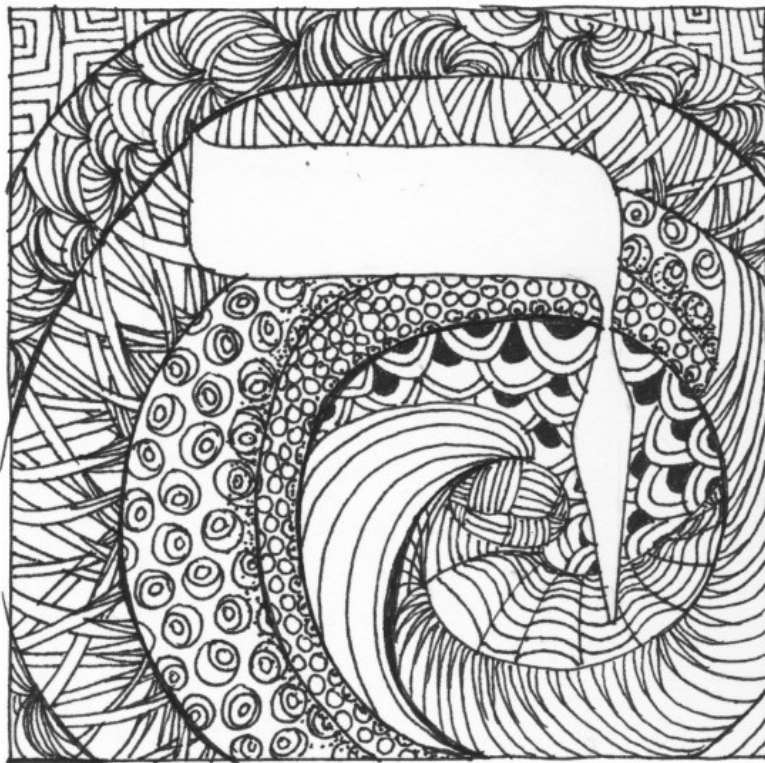
kipod i dorban

Prošli tjedan, dok smo moj prijatelj i ja odlazili s posla, spazili smo životinju koja je izgledala ovako (žao mi je što je nisam uspio slikati):

On me upitao što je to, a ja sam rekao *kipod* קיפוד, misleći da je to hebrejska riječ za "dikobraza", no kada sam došao kući i potražio to, otkrio sam da je ispravan naziv zapravo *dorban* דרבן. *Kipod* znači "jež", koji izgleda ovako (vidio sam ih i na području Jeruzalema):

Klein piše da je *kipod* izvedenica iz

(nastavak s 12. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik** **Glava I bodlja**

korijena קפר i "doslovce znači ono što se zajednički kotrlja". Korijen קפר se razvio od "biti zajedno povučen" u "biti ljutit" i "biti strog", i odavdje nam dolazi zajednički glagol הקפיד *hikpid* - "bio je strog, bio je pedantan".

Dikobraz i jež očitó jesu različite životinje – kako po veličini, tako i po izgledu i biološkoj klasifikaciji. Koliku sam zapravo pogrešku učinio pomiješavši im imena?

Prema fascinantnom članku prof. Davida Talshira (Leshonenu 70), ja nisam bio prvi koji je pomislio da je dikobraz *kipod*.

Talshir objašnjava kako se riječ *kipod* u Tanahu pojavljuje u nekoliko slučajeva: *Ješajahu* 14,23, 34,11 i *Cefanji* 2,14. *Kipoz* קפוז iz *Ješajahu* 34,15 vjerojatno je ista životinja, s time što *zajin* zamjenjuje *dalet* (Talshir odbacuje JPS-ov prijevod koji razlikuje *kipoz* kao "strijelastu zmiju", za koju ističe da ne živi na Bliskom istoku). Međutim, na temelju konteksta ovih redaka, *kipod* / *kipoz* se najvjerojatnije odnosi na neku pticu grabljivicu. Unatoč tome, različiti drevni prijevodi i Targumim prevode *kipod* kao "jež". Raši čini isto tako u svom biblijskom komentaru (u većini slučajeva), te u svom talmudskom komentaru, gdje identificira *kupad* קופד isto kao ježa (npr. *Šabat* 54b). Raši također piše, u svom komentaru na *Vajikra* 11,30 (na temelju Onkelosa, a pogledajte i njegov komentar na *Bava Batra* 4a) da se životinja zabilježena kao *anaka* אנוקה također odnosi na ježa. (Većina znanstvenika danas kažu da je to

vjerojatno gušter macaklin.)

Međutim, budući da dikobraz nije drugačije identificiran, vjerojatno je da se u nekim slučajevima u Talmudu, *kipod* / *kupad* odnosi na dikobraz, a ne na ježeve (na primjer *Kilajim* 8,5, i komentar na *Malechet Shlomo*). Mnogi jezici u ovom području koristili su istu riječ za obje životinje. Rašijeva gotovo apsolutna identifikacija *kipoda* s ježom (izuzev dva spomena u *Ješajahu* 34, gdje ga on, sasvim razumljivo, identificira kao pticu) mora se sagledati u svjetlu činjenice da u Europi u to vrijeme nije bilo dikobraza – samo ježeve (ovo je moje zapažanje, ne Talshirevo).

Od Rašijevog vremena sve do početka suvremenog hebrejskog, bilo je brojnih pokušaja da se na hebrejskom daju različita imena ježu i dikobrazu. Kada se 1862, Mendelev Mocher Sforim složio s Rašijem, i nazvao ježa *kipodom* (umjesto alternativnog *anaka*), ime se trajno učvrstilo.

Međutim, konačni naziv za dikobraz, *dorban*, skovao je tek 1915. zoolog Yisrael Aharoni. Mada je uobičajeni prijevod za dikobraz na arapski *kunfud* (vjerojatno povezano s *kipod*), Aharoni je izabrao drugu

arapsku riječ za dikobrazu kako bi napravio hebrejsku verziju: *derban*. Iznenadilo me kada sam shvatio da arapska riječ zapravo nije srodna s hebrejskim דרבן *dorban* – što znači "mamuz" ili "podbadaње". Međutim, sigurno su prilikom odabira imena na Aharonija utjecale dikobrazove bodljike nalik na mamuze.

Hebrejska riječ *dorban* (podbadaње) ima arapskog srodnika u korijenu *drb* sa značenjem "uvježbavati", i kao što Klein napominje i mi imamo sličan primjer razvitka riječi u hebrejskom jeziku gdje se *malmad* מלמד – "podstrek, poticaј" izvodi od למד – "podučavati, učiti". Arapska riječ za dikobrazu, međutim, povezana je s *darb*, koje znači "batina" (odakle porijeklo vuče engleska riječ "drub", potući - "tući štapom".) Prema Stahlu, ovo može izražavati bolne radnje poput pucanja ili ubadaња, pa pretpostavljam da je tako postalo povezano s dikobrazom. Ja bih smatrao da su "udaranje" i "poticanje" vrlo slične, te time ova dva arapska korijena mogu biti povezana. No Talshir i Akademija ističu da je u arapskom pismu slovo *d* srodno s hebrejskim *cade*, a ne *dalet*, pa ću prihvatiti njihov autoritet.

Talshir se zalaže za razlikovanje između *darban* (dikobraz) i *dorban* (poticanje). Međutim, u svojoj odluci, odmah nakon Talshirovog članka Academy of the Hebrew Language, Akademija hebrejskog jezika, donijela je odluku, na osnovu opće uporabe, da je דרבן *dorban* (s *kamac katanom*) službeni naziv za dikobrazu.■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Poniznost kao preduvjet za ulogu

Parašat Šemini opisuje posvećenje Šatora, Miškana. Nakon sedam dana "milu'im" u kojima su Aron HaKohen, Veliki svećenik, i njegovi sinovi učili od Mošea kako funkcionira Šator, Aron je osmog dana počeo u Šatoru raditi samostalno.

Opis posvećenja Šatora započinje Moševim uputama Aronu i njegovim sinovima o posebnim žrtvama koje su trebali prinijeti toga svečanog dana. Nakon toga, za svećenike i cijeli narod kaže se: "Uzeše što je Moše zapovjedio pred Šator sastanka (= Miškan), i sav se zbor približi i stade pred G-spoda."

Tada se Moše okrene svom bratu Aronu i reče mu:

"Pristupi žrtveniku i prinesi svoju žrtvu za grijeh i svoju paljenicu i učini pomirenje za sebe i za narod... kako je G-spod zapovjedio."

I doista, Aron učini tako:

"I Aron pristupi žrtveniku..." (Levitski zakonik 9:7-8).

Raši je u ovim stihovima uočio nepotreban dio. Nakon što je Moše poučio Arona i njegove sinove što trebaju žrtvovati, zašto Aron nije pristupio da obavi nalog, nego mu je Moše morao ponovno reći "Pristupi žrtveniku"? Zar ranije data detaljna uputa nije bila dovoljna Aronu?

O tome, Raši donosi riječi Sifre – 'Torat Kohanim' (Midraša na Levitski zakonik sastavljen u ranim stoljećima nove ere). I Raši piše:

"Aron je bio stidljiv i bojao se pristupiti. Pa mu Moše reče: Zašto se

stidiš? Za ovo si bio izabran!"

Aron je oklijevao preuzeti važnu ulogu svećeništva. Osjećao se nedostojnim te se stidio i bojao izvršiti Mošev upute. Mošev odgovor bio je kratak i oštar: Zašto se stidiš? Za ovo si bio izabran!

Mošev odgovor može se razumjeti na dvije razine. Na jednostavnoj razini, značenje odgovora je ovo: Nemaš razloga za stid, jer ovo je uloga za koju si bio izabran. Nisi sam izabrao ulogu svećeništva; B-g ti je dodijelio tu ulogu, i moraš ostaviti po strani svoje osjećaje stida i straha i izvršiti ono što ti je dužnost.

Na drugoj razini, Ari HaKadoš (Rabbi Isaac Luria, veliki kabalista iz 16. stoljeća) piše da su Mošea impresionirali Aronovi osjećaji te mu je rekao: Upravo zbog tvojih osjećaja stida i straha –izabran si za ulogu svećeništva. Činjenica da nisi pun ega i ne vidiš svećeništvo kao

priliku da stekneš moć, već se bojiš te uloge, čini te dostojnim te uloge.

Znamo za svećenike u drugim naraštajima koji su iskorištavali svoju ulogu kako bi iznuđivali i eksploatirali narod. Svećeništvo su vidjeli kao sredstvo za samopromociju, sve dok nisu preuzeli kontrolu nad Hramom i pretvorili ga u profitabilno privatno imanje. Ova napast stoji pred svakom osobom koja drži moć u svojim rukama, ali je udvostručena kada je riječ o svećeništvu i odgovornosti za najvažnije mjesto za Židovski narod – Hram.

Šator je sagrađen od priloga cijelog naroda, a čak su i redovito prinosene žrtve zahtijevale sredstva iz javne blagajne – kako bi se izrazila ideja da Hram nije privatno vlasništvo svećenika, već mjesto namijenjeno cijelom narodu. Od svećenika se zahtijevalo da usvoje ovo shvaćanje i sebe vide kao javne službenike angažirane u svetom radu za čitav narod. Aronova stidljivost i strah, koje je osjećao prilikom stupanja u svećeništvo, bili su najjači dokaz njegove izvanredne podobnosti za tu ulogu.

To vrijedi za svećeništvo, a vrijedi i za svaku moć koju čovjek posjeduje, bilo zbog autoriteta svog položaja ili statusa kojeg ima. Roditelj, pedagog, parlamentarac ili rabin – sve su to uloge namijenjene javnosti. I stoga je neophodan preduvjet za ispunjenje te uloge osobina poniznosti, koju učimo od Arona HaKohena.■

Pisac je rabin Zapadnog zida i Svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Unutarnji mir

U najnezgodnijem trenutku u povijesti mlade nacije, događa se tragedija. Osmog dana svečanog otvorenja Miškana, u strašno narušavajućem scenariju, Tora nam govori da su "Aronovi sinovi, Nadav i Avihu, svaki od njih uzeo je svoju kadionicu, stavili su u njih vatru i na nju položili tamjan; i prinijeli su pred Hašemom tuđu vatru koju im On nije zapovjedio da prinesu." Smjesta, "iziđe vatra od Hašema i sagori ih, te umriješe pred Hašemom" (Levitski zakonik 10:1-2).

U sljedećem stihu, Moše tješi svog brata riječima koje možda ne bi umirile obične smrtnike: "O tome je govorio Hašem, rekavši: 'Bit ću posvećen kroz one koji su Mi najbliži, tako ću biti proslavljen pred cijelim narodom.'" Aharon je razumio pravo značenje, što se pod tim podrazumijeva i bit poruke; i Tora nam govori "vajidon Aharon", "i Aharon je šutio." Tora koristi riječi koje su snažnije samo od toga da je Aharon zašutio. Govori nam što je bio. Hebrejska riječ *dohme* ima istu asocijaciju kao *dohmaim*, neživi predmet. Na taj način je Aharon opisan nakon što je čuo Mošeove riječi: posve pokoran i spokojan. Raši nam govori da je zaslugom Aharonove pokornosti i potpune podložnosti B-žjoj odredbi, zaslužio čuti kohenski zakon, sam, izravno od Svemogućeg, na način koji mu je obično bio nedostupan ili ga je u najboljem slučaju uključivao kao manje važnog u odnosu na Mošea. Zakon koji je bio dodijeljen Aharonu ticao se zabrane *kohanim* da piju opojna pića prije službe u svetišću. Tora nam govori: "Ne pijte opojno vino, ni ti ni tvoji sinovi s tobom, kad dolazite u Šator sastanka, da ne umrete – to je vječna odredba za vaše naraštaje" (Levitski zakonik 10:9). Načela Tore obično

nagradu povezuju s djelom koje ju je zaslužilo. Koja je onda veza između Aharonove šutnje kao reakcije na tragediju i činjenice da je on jedini učenik Nebeske odredbe protiv B-žje službe pod utjecajem alkohola? Zašto je prihvaćanje odredbe Svemogućeg potaknulo osobno prenošenje zakona protiv pijanstva svećenika?

Bill i njegov prijatelj previše su popili, te su se ošamućeni srušili. Bill je uspio pasti na suho tlo, dok je njegov prijatelj pao u blato.

Kada se Bill probudio i vidio svog prijatelja u blatu, pomislio je da je i njega zadesila ista blatna sudbina. Ostavivši prijatelja da spava u blatu, oteturao je do grada, tražeći kantu vode da se opere. U mrkloj noći otkrio je kako ispred lokalne željezarije stoji vjedro puno tekućine.

Bill je mislio da je puna vode. Nije bila. Bila je puna kreča.

Namjeravajući se njome oprati, izlio je sadržaj iz vjedra po sebi i temeljito se istrlljao. Zadovoljan, Bill se uputio prema trgovini da uzme još pića.

Ugledavši taj strašan prizor, vlasnik je zinuo: "Bill, za ime svijeta, što ti se dogodilo?"

Na što je Bill ponosno uskliknuo: "Trebali ste me vidjeti prije nego što sam se oprao!"

Kako bismo shvatili vezu između zabrane službe u pijanom stanju i Aharonova stoičkog prihvaćanja B-žje odredbe, moramo shvatiti da bi kohen, u svojoj predodžbi, pio radi duhovnog uzdizanja, iako na umjetan način, a time i za uzdizanja svoje službe. Kao onaj koji prihvaća odredbu Hašema, bez plaća ili vanj-

ske manipulacije, Aharon HaKohen pokazao je da razumije da ne postoji umjetni izvor duhovnog uzdizanja ili razumijevanja B-ga. Mir i snaga dolaze iz duše i duha onih koji Mu služe. Kada je netko zadovoljan svojim savršenim odnosom s Hašemom, kada shvati da, iako je možda pao, ima urođenu sposobnost da se ponovo podigne, ne trebaju mu nikakvi poticaji.

Prihvaćanje odredbe bez ikakvog prigovora priznanje je da su duh, oblik i utjelovljenje smrtnog bića potpuno podložni sili Hašema, da je on zadovoljan svojom cjelokupnom situacijom bez ikakve potrebe za nekim vanjskim dopuštenjem, nadoknadom, očitovanjima ili ublažavanjem. On je jedno sa svojim Stvoriteljem i Njegovom voljom.

Kada netko traži vanjske poticaje, čak i u Hašemovoj službi, traži više nego što je potrebno da ispuni svoju zadaću. Kupa se u onome za što misli da je sredstvo za čišćenje, ali ono to nije. To će nepotrebno izmijeniti besprijeorne sposobnosti koje mu je Hašem dao, i to mu nije na korist, već je, naprotiv, štetno. Kada se stupa u savršenu Hašemovu službu, čovjek mora imati savršen odnos prema samome sebi. Oni koji mogu prihvatiti Hašemove odredbe u savršenom skladu i živjeti s onim što im je Hašem podario, ne trebaju nikakve poticaje. Vanjski opijati ne čiste um; oni unose pomutnju. A oni koji žive u svetom partnerstvu svojih čistih bića i radosti Svemogućeg, dostojni su nositi zastavu razumijevanja, šutnje, samoće i savršene, nepatvorene smirenosti.

Gut šabes ■

Rabbi M. Kamenetzky je dekan Ješive South Shore.

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Kad slabost postane snaga

Jeste li se ikada osjećali neadekvatno za zadatak ili posao koji vam je povjeren? Osjećate li ponekad da drugi ljudi precjenjuju vaše sposobnosti? Jesu li postojali trenuci u kojima ste se osjećali kao varalica, prevarant, i bili sigurni da ćete u jednom trenutku biti razotkriveni i da će se saznati da ste slabo, pogrešivo, nesavršeno ljudsko biće, što u svom srcu znate da jeste?

Ako je tako, prema Rašiju na ovoj tjednu paršu, uistinu ste u jako dobrom društvu. Ovo su postavke: Miškan, Svetište, konačno je dovršeno. Sedam dana Mojsije je posvećivao Arona i njegove sinove da bi služili kao svećenici. Sada je za njih došlo vrijeme da započnu svoju službu. Mojsije im daje razne upute. Zatim kaže sljedeće riječi Aronu:

"Približi se žrtveniku i prinesi svoju žrtvu za grijeh i žrtvu paljenicu za očišćenje za sebe i za narod; prinesi žrtvu koja je za narod i učini očišćenje za njih, kao što je G-spod zapovjedio." (Lev 9,7)

Mudracima je bila zagonetna uputa, "Približi se." To kao da upućuje na to da se Aron do tada držao na distanci od žrtvenika. Zašto je to tako? Raši daje sljedeće objašnjenje:

Arona je bilo *sram i strah* prići žrtveniku. Mojsije mu je rekao: "Zašto te sram? Zbog toga si izabran."

Postoji naziv za taj sindrom, koji su 1978. iznijele dvije kliničke psihologinje, Pauline Clance i Suzanne Imes. One su to nazvale *sindromom uljeza*. Ljudi koji pate od toga osjećaju da ne zaslužuju uspjeh koji su postigli. Oni uspjeh ne pripisuju svom trudu i sposobnosti, već sreći, vremenskoj podudarnosti, ili činjenici da su druge uspjeli uvjeriti u to da misle da su oni bolji no što za-

pravo jesu. Izgleda da je taj sindrom iznenađujuće raširen, osobito među onima koji postižu visoke rezultate. Istraživanje je pokazalo da oko 40% uspješnih ljudi ne vjeruje da zaslužuju uspjeh, te da se čak 70% njih tako osjećalo u nekom razdoblju života.

I heroji Tanaha su prolazili kroz periode mračnog očaja.

Ali oni su nastavili ići dalje. Odbijali su biti poraženi.

Međutim, kao što možemo i pretpostaviti, Raši nam govori nešto dublje. Aron nije jednostavno bio osoba kojoj je manjkalo samopouzdanja. Postojalo je nešto specifično što je on trebao imati na umu toga dana kad je bio uveden u službu Velikog svećenika. Jer Aron je bio odgovoran za narod kada se Mojsije popeo na brdo da primi Toru. Tada se dogodio grijeh sa zlatnim teleom.

Čitajući taj narativ, teško se oteti dojmu da je Aronova slabost bila razlog zbog kojeg se to dogodilo. On je bio taj koji je predložio da mu ljudi donesu zlatne ukrase, i on je bio taj koji ih je uobličio u tele i izgradio žrtvenik pred njim (Izlazak 32,1-6). Kada je Mojsije vidio zlatno

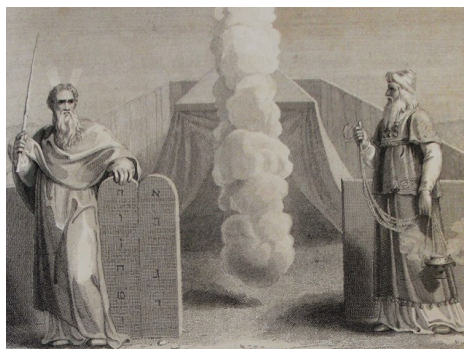
tele i prigovorio Aronu – "Što ti je ovaj narod skrivio da si navalio na njega takav veliki grijeh?" – on je, izgovarajući se, odgovorio, "Oni su mi dali zlato, ja sam ga bacio u vatru i izašlo je ovo tele!"

To je bio čovjek koji se duboko (i s pravom) osjećao neugodno zbog svoje uloge u jednoj od najstrašnijih epizoda Tore, a sada je pozvan da izvrši očišćenje ne samo za sebe već i za cijeli narod. Nije li to licemjerje? Nije li i on sam bio grešnik? Kako je mogao stati pred B-ga i narod i preuzeti ulogu najsvetijeg čovjeka? Nije čudo da se osjećao kao uljez, varalica i da je bio posramljen i prestrašen prilikom pristupanja žrtveniku.

Međutim, Mojsije nije rekao samo nešto čime će poduprijeti njegovo samopouzdanje. On je rekao nešto mnogo radikalnije: *"Zbog ovoga si izabran."* Uloga Velikog svećenika je da izvršava očišćenje za grijehe naroda. Njegova je uloga bila da na Jom Kipur prizna svoje grijehe i krivicu, zatim grijehe svog doma, a potom naroda u cjelini (Lev 16,11-17). Njegova odgovornost bila je da moli za oprostjenje.

"To je," rekao je Mojsije, "ono zbog čega si izabran. Ti znaš što je grijeh. Ti znaš što znači osjećati krivnju. Ti bolje od bilo koga drugoga razumiješ potrebu za pokajanjem i očišćenjem. Ti si osjetio plač svoje duše koja želi biti očišćena, oprana i slobodna od mrlje prijestupa. *Ono što smatraš svojom najvećom slabošću postat će, u ovoj ulozi koju trebaš preuzeti, tvoja najveća snaga.*"

Kako je Mojsije to znao? *Zato što je i on iskusio nešto slično.* Kada mu je B-g rekao da se suprotstavi faraonu i vodi Izraelce u slobodu, on je uvijek iznova inzistirao na tome da on to ne može učiniti. Pročitajte pono-

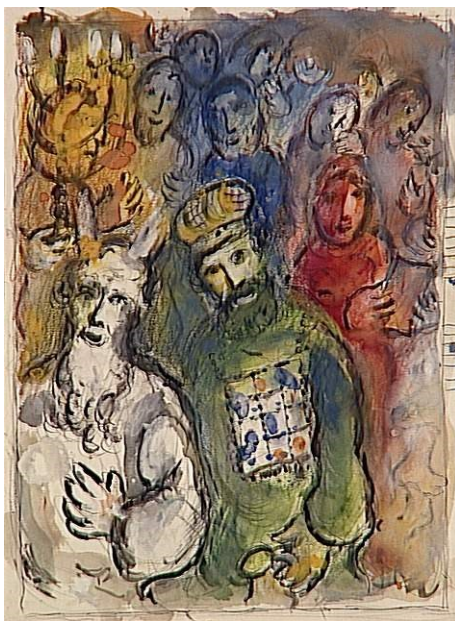
(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Kad slabost postane snaga**

vo njegov odgovor na B-ži poziv da povede Izraelce iz Egipta (Izlazak, poglavlja 3 i 4), i zvučat će vam kao netko tko je radikalno uvjeren u svoju neadekvatnost. "Tko sam ja?" "Oni mi neće vjerovati." Iznad svega, neprestano je ponavljao da on ne može govoriti pred mnoštvom, što je apsolutno potrebno za vođu. On nije bio govornik. On nije imao zapovjednički glas.

Zatim je Mojsije rekao G-spodu, "Molim te, G-spode, *ja nisam čovjek rječit*, niti jučer, niti prekjučer, ni od trenutka kada si govorio svom služu. *Ja sam spor na govoru i jeziku.*" (Izl 4,10) Mojsije je rekao G-spodu, "Gledaj, Izraelci me neće slušati. Kako će me onda faraon poslušati? Osim toga, *ja sam čovjek neobrezanih usana.*" (Izl 6,12).

Mojsije je imao govornu manu. Za njega je to bila glavna diskvalifikacija da bude glasnik B-že riječi. Ono što on još nije razumio bilo je da je upravo to jedan od razloga zbog kojeg ga je B-g izabrao. *Kada je Mojsije govorio B-že riječi, ljudi su znali da on svojim glasom ne govori svoje riječi.* Netko drugi je govorio kroz njega. Izgleda da je to bio slučaj i sa Izaijom i Jeremijom. Oni obojica su sumnjali u svoje govorne sposobnosti, a postali su najelokventniji među prorocima.

Ljudi koji mogu upravljati mnoštvom putem svojih govornih sposobnosti, generalno govoreći nisu proroci. Oni često jesu, ili postanu, diktatori i tirani. Oni koriste moć govora kako bi postigli opasnije oblike moći. B-g ne izabire ljude koji govore svojim glasom, govoreći mnoštvu ono što oni žele čuti. On izabire ljude koji su potpuno svjesni svoje neadekvatnosti, koji doslovno ili metaforički mucaju, koji ne govore zato što oni to žele, nego zato što trebaju, i koji ne govore ljudima ono

što oni žele čuti, nego ono što moraju čuti ako se žele spasiti od katastrofe. Ono za što je Mojsije mislio da je njegova najveća slabost, zapravo je bila jedna od njegovih najvećih snaga.

Ovdje nije poanta jednostavno u prihvaćanju slabosti, "Ja sam OK, ti si OK". To nije slučaj u judaizmu. Poanta je u borbi. Mojsije i Aron su se na različite načine morali boriti sami sa sobom. Mojsije po prirodi nije bio vođa. Aron po prirodi nije bio svećenik. Mojsije je trebao prihvatiti da je jedna od njegovih najvažnijih kvalifikacija bila ono što bismo mi danas nazvali nisko mišljenje o sebi, ali što Tora, iz sasvim drugačijeg sklopa razmišljanja, naziva njegovom poniznošću. Aron je morao razumjeti da ga je njegovo vlastito iskustvo grijeha i pada učinilo idealnim predstavnikom ljudi koji su svjesni svog grijeha i pada. Osjećaj neadekvatnosti – sindrom varalice – može biti loša ili dobra vijest, ovisno o tome što s njime učinimo. Vodi li nas on u očaj i depresiju? Ili nas vodi ka tome da radimo na svojim slabostima i preobratimo ih u snagu?

Prema Rašiju na ovoj tjednu paršu, ključ je u ulozi koju je Mojsije odigrao na tom kritičnom raskrižju Aronovog života. *On je imao vjere u Arona čak i kada je Aronu nedostajalo vjere u samoga sebe.* To je uloga koju je sam B-g više puta odigrao u Mojsijevom životu. I to je uloga koju B-g igra u životu svakoga od nas ako smo istinski otvoreni za Njega. Često sam govorio da misterija koja stoji u srcu judaizma nije naša vjera u B-ga, nego B-ža vjera u nas.

To je ideja koja mijenja život: *ono što smatramo svojom najvećom slabošću, ako se izborimo s njom, može postati naša najveća snaga.* Sjetite se onih koji su pretrpjeli tragedije i zatim posvetili svoje živote tome da olakšavaju patnje drugima. Sjetite se onih koji su, svjesni svojih promašaja, iskoristili tu svoju svijest kako bi pomogli drugima da nadvladaju svoj vlastiti osjećaj promašenosti.

Ono što Tanah čini toliko posebnim je njegova potpuna otvorenost o ljudima. Heroji Tanaha – Mojsije, Aron, Izaija, Jeremija – svi su imali periode kada su se osjećali promašenima, "uljezima", varalicama. Oni su prolazili kroz trenutke mračnog očaja. Ali su nastavili hodati. Odbili su biti poraženi. Znali su da nas osjećaj neadekvatnosti može približiti B-gu, kao što je to rekao kralj David: "Moja žrtva (tj. ono što Ti prinosim kao žrtvu), o B-že, je slomljen duh; slomljeno i raskajano srce, B-že, nećeš prezreti" (Ps. 51,19).

Mnogo je bolje znati da si nesavršen nego vjerovati da si savršen. B-g nas voli i vjeruje u nas unatoč našim nesavršenostima, a ponekad baš i zbog njih. Naše slabosti čine nas ljudima; borba s njima čini nas snažnima.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Kako se nositi s tragedijama u životu

Ovo tjedno čitanje Tore sadrži narativnu povijest i dogmatsku židovsku halahu. Ono nam iznosi tragičnu priču o smrti dvojice starijih Aharonovih sinova, kad su oni, očigledno svjesno, na pogrešan način postupili s obaveznim prinosom tamjana u Miškanu/Šatoru. Čitanje Tore nam također daje detaljan popis životinja, ptica i riba koje Židovi mogu konzumirati u skladu sa zakonima o košer prehrani.

Na prvi pogled, čini se da nema nikakve veze između ove dvije različite teme. Ipak, svakako smo svjesni da Toru treba razumijevati i proučavati na mnogo različitih razina i da raspored tekstova i sadržaja u Tori nije stvar čistog slučaja. Tako, na nekoj dubljoj razini, ispod one površinske, možda postoji veza između ove dvije stvari koja su svrstane zajedno u isti dio Tore.

Da ne odemo predaleko sa svojom znatiželjom, ja smatram da se može povući takva veza između smrti dvojice Aharonovih sinova i zakona kašruta, kako bi se opravdalo to što se nalaze jedno pored drugoga u

ovotjednom čitanju Tore. A ta se veza sastoji u tome da poslušnost ili neposlušnost B-žjim uputama u pitanjima židovske obredne svetosti nosi nepredvidive posljedice.

Baš kao što će u fizičkom svijetu dodirivanje električne žice pod naponom, bez obzira na to koliko ple-

Ne-košer hrana je duhovni oblik lošeg kolesterola

menite namjere bile, prouzročiti ozljede, možda čak i smrt, tako i u duhovnom svijetu svetosti i posvećenog postoje smrtonosne posljedice za ponašanje koje odstupa od izričitih izjava Tore. I sva židovska povijest potvrđuje istinitost ove jednostavne tvrdnje.

Talmud tvrdi da konzumiranje ne-košer hrane začepljuje srca inače u drugim pogledima dobrih Židova. Ne-košer hrana očito je duhovni oblik lošeg kolesterola. Ona otvrdnjava naše srce i čini ga manje spremnim na davanje ili opraštanje. To je

posljedica nepoštivanja B-žje zapovijedi Izraelu da bude sveta nacija, odvojena od svih drugih.

Baš kao što je došlo do strašnih posljedica po Aharonove sinove zbog toga što su svoju prosudbu pretpostavili B-žjoj zapovijedi, tako je isto i u svim drugim pitanjima zakona Tore. Stvarno nema racionalno ispravnih razloga koje se može iznijeti u vezi Židovskih prehrambenih zakona. Sve su oni dio čisto nevidljivog duhovno područje. Ali to ni na koji način ne umanjuje stvarne učinke i posljedice koje nosi sa sobom poštivanje ili nepoštivanje tih zakona.

Sva židovska povijest svjedoči o posljedicama poštovanja kašruta u svim aspektima židovskog života i postojanja. U suštini, Tora nam govori da je židovski narod ono što jede. Medicinska znanost je dokazala da je to u fizičkom smislu istina. Tora dolazi da tome doda duhovni element, koji svakako nije ništa manje važan i vitalan za židovski život da bi preživio i napredovao.

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Berel Wein: Kako se nositi s tragedijama u životu**

A kako da sagledamo i nosimo se s neizbježnim tragedijama koje se svima nama događaju tijekom života? Nitko na ovom svijetu ne ostane uistinu neozlijeđen i neuznemiravan od života. Sva su ljudska bića po prirodi smrtna i stoga nas tuga i tragedija uvijek vrebaju iz prikrajka. Promatrajući je na taj način, priča o smrti dvojice starijih Aronovih sinova koja nam je zabilježena u ovoj tje-dnom čitanju Tore, za svakoga od nas dobiva osobno prizvuk.

Zapravo, čitava se Tora bavi našim sadašnjim životom i okolnostima, čak i ako to možda našim ograničenim očima i umovima nije vidljivo. Ali ova zapanjujuća priča o tragediji i smrti koja je iznenada i bez upozorenja zadesila uvaženu obitelj Aharona i Mošea, narušavajući veliki dan očekivane proslave posvećenju svetog Miškana/Šatora, izgleda nam osobito dirljivom i depresivnom.

Posebice zato što su tragični događaji bili tako neočekivani i, u velikoj mjeri, ostali neobjašnjivi barem pri običnom ljudskom sagledavanju i razumijevanju. Vidimo tu očitu pokuku da prinošenje tamjana koje ima moć da zaustavi pomor i spasi živote također ima moć da bude smrtonosno ako se ne koristi ispravno i ako se koristi bez B-žje zapovijedi i naputka. Ali dublja, uzvišena i najvažnija poruka o razumijevanju nebeskog sustava pravde na svijetu, kako na individualnoj tako i na nacionalnoj osnovi, zacijelo izmiče našem razumijevanju i razmišljanju.

No, ono što svakako možemo nau-

čiti iz riječi Tore je Aaronova reakcija na ovu šokantnu tragediju. Tora je za nas zabilježila da je Aaron ostao šutke. Židovska tradicija tvrdi da je ova vrsta reakcije na tragediju ispravna i vrijedna.

Istina je, doista ne postoji ništa što bi se moglo reći i čime bismo objasnili nebeske presude

Često sam pisao o vrijednosti tišine koja je bila prikazana na primjeru židovskog života i tradicije. Ali ovdje pred licem tragedije i neusporedive osobne boli, šutnja je možda jedina primjerena reakcija ljudskih bića. Istina je, doista se ne može reći ništa čime bi se objasnile nebeske presude.

To je jedan od razloga zbog kojih se prilikom posjete kući ožalošćenih ne treba govoriti, osim ukoliko, i

sve dotle, dok ožalošćeni ne progovori. Ljudi bi trebali izbjegavati govoriti banalne i otrcane stvari jer one jedva da donose ikakvo olakšanje i utjehu onima koji su ožalošćeni. Čitava knjiga o Jobu uči nas uzaludnosti prigovaranja Nebesima ili pokušaja racionalnog tumačenja onoga što je u suštini iracionalno i izvan dosega našeg razumijevanja.

Zanimljivo je primijetiti da u bolnicama širom svijeta stoje znakovi koji zahtijevaju tišinu. To nije samo zbog brige za pacijenate, već je i podsjetnik da se uistinu nema ničega značajnog što se može reći. Suosjećanje dolazi iz srca, a ne s jezika. Najveća utjeha koju čovjek može donijeti drugom čovjeku mnogo puta je samo to da budete tamo bez da ste izrekli bilo koju riječ.

Šabat šalom ■

Rabbi Yssocher Frand:

Mošev predosjećaj da će se "ovako nešto" dogoditi!

Paraša Šemini opisuje tragičan događaj iznenadne smrti dvojice najstarijih Aharonovih sinova, Nadava i Avihua. *Hazal* ističu u vezi uvodnih riječi paraše ("Vajehi b'jom hašemini") da izraz "Vajehi" označava bol. U ovom kontekstu, tragedija se dogodila osmog dana (što se poklopilo s *Roš hodeš nisanom*), nakon *šivas jime hamiluim* (sedam dana posvećenja) *Miškana*, tijekom kojih je Moše služio kao kohen.

Upravo kada je Aharon preuzimao službu *Kohen gadola*, a njegovi sinovi preuzimali službu *kohanim* u *Miškanu*, Nadav i Avihu su donijeli "eš zara" (tuđu vatru) i bili pogubljeni na licu mjesta. Kad god čitam ovu parašu, pomislim si, zamisli da je bila *Hanukas habajis Bejs hakneses* (ceremonija posvećenja nove sinagoge). Svi plešu. To je predivan trenutak, a onda se iznenada sruši krovna greda i udari nekoga u glavu te ga na licu mjesta ubije. Bila bi to neizreciva tragedija. Ljudi više nikada ne bi tu sinagogu gledali istim očima. A ovo je neusporedivo teže. Aharonova dva najstarija sina umiru, pravedni vođe Izraela, upravo tamo u *Miškanu*! To je moralo imati užasan učinak.

Pasuk kaže: "Moše reče Aharonu: Ovo je ono što je Vječni govorio, rekavši: 'Bit ću posvećen kroz one koji su Mi najbliži, tako ću biti proslavljen pred cijelim narodom'; a Aharon je šutio." (Vajkra 10:3). Raši piše: "Aharone brate moj, znao sam da će se ova Kuća posvetiti kroz one koji su najbliži Svemogućem. Mislio sam da će to biti kroz mene ili kroz tebe. Sada vidim da su oni (Nadav i Avihu) bili veći od mene i od tebe."

Ovo je vrlo snažna, ali zagonetna Rašijeva tvrdnja. "Znao sam da se ovo moralo dogoditi." Što to znači? Može li to značiti da se tragedija **morala** dogoditi? Zašto bi se tragedija morala dogoditi na posvećenju *Miškana*? Mi nikada ne razmatramo

takvu mogućnost kada planiramo *Hanukas habajis*!

Magid iz Dubna u svom Ohel Yarkov daje predivnu parabolu objašnjavajući što znači kada je Moše rekao: "Znao sam da će se ovo dogoditi." U svom stilu, Magid iz Dubna pita: "*Mašal l'ma ha'davar dome*" (Ščime se ova stvar može usporediti)? Zamislite da je neka zemlja poželjela izgraditi glavni grad tako da on bude najljepši grad na svijetu. Unajmili su najbolje arhitekta i najstručnije graditelje na svijetu. (Kada se projektirao Washington D.C., mlada američka vlada dovela je Pierrea Charlesa L'Enfanta, francuskog vojnog inženjera koji se borio u Američkom ratu za neovisnost, da izgradi najljepši glavni grad koji se može zamisliti. Washington D.C. doista jest predivno mjesto.) I oni su gradili s najboljim od svega, najboljim materijalima, najboljim arhitektima itd., itd., itd.

Naravno, budući da je to velegrad svjetskog ranga, kako su oni to zamislili, željeli su tamo izgraditi i bolnicu svjetskog ranga, najveću bolnicu koju je svijet ikada vidio. Opet, imala bi najnoviju tehnologiju, naj-

bolje osoblje, najbolju opremu, sve '*hidurim*'. I naravno, trebala bi imati najpoznatijeg svjetskog liječnika. Budući da je ovo glavni grad, grad koji će posramiti sve druge gradove na svijetu, i budući da će ovo biti bolnica koja će biti najpoznatiji medicinski centar na svijetu, na čelu joj mora biti najbolji liječnik koji je ikada hodio zemljom.

I tako je bilo. Na dan kada su presjekli vrpcu da uđu u grad, sve se otvaralo prema planu. Ljudi su bili preplavljeni ljepotom. Jedan se čovjek počeo osjećati loše ovog prvog dana inauguracije grada. Požalio se na glavobolju. Otišao je u bolnicu i postao prvi pacijent bolnice. Naravno, šef bolnice, ovaj svjetski poznati liječnik, osobno ga je liječio. (To je samo glavobolja. "Popijte dva aspirina i nazovite me ujutro.") Nekoliko dana kasnije, ta je osoba umrla. Umro je u najboljoj bolnici na svijetu, u najvećem gradu na svijetu, pod brigom najboljeg liječnika na svijetu, i to od glavobolje! Što se dogodilo? Kako je ovo pošlo po zlu?

Upravni odbor bolnice sastao se kako bi analizirao što se dogodilo. Bilo je to vrlo neugodno. Gradonačelnik se pridružio istrazi. Glavni liječnik ustao je i rekao: "Činjenica da je ova osoba umrla je najsretnija stvar koja se mogla dogoditi ovom gradu." Objasnio je: Ako imamo najveći grad na svijetu, grad u kojem je najugodnije živjeti, i imamo najbolju bolnicu na svijetu, svi će reći: "Ne moram se brinuti o sebi. Mogu jesti bez da se brinem o debljanju. Ne moram paziti na kolesterol. Ne moram pratiti krvni tlak. Ne moram vježbati. Ne moram brinuti o svom zdravlju jer živim u gradu s najboljom bolnicom na svijetu. Ako se razbolim, otići ću u bolnicu i liječit će me najbolji liječnik na svijetu i sve će biti u redu."

Liječnik je rekao da je zato bilo važno, pa čak i korisno, da je prvi pa-

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Mošov predosločaj**

cijent u bolnici umro. To ljudima daje do znanja da su takve računice pogrešne. Netko može imati najljepši grad, najbolju tehnologiju, najbolju bolnicu s najboljom opremom i najboljeg liječnika, ali se ipak morate brinuti o sebi.

Magid iz Dubna objasnio je 'nimšal' (predmet njegove usporedbe): *Klal Jisrael* sada je imao *Miškan*. *Miškan* je mjesto gdje se prinose *korbonos*. Ljudi bi mogli pomisliti da sada možemo raditi što god želimo. Sve što trebamo sad učiniti je otići u *Miškan*, prinijeti *korban*, izgovoriti *Vidui* (ispovijed), *v'Nomar Amen!* (*L'haodil*, ovo je fenomen koji se može naći u Katoličkoj crkvi. Katolici smatraju da mogu raditi što god žele, odu kod svećenika i kažu "Oprosti mi oče, jer sam sagriješio" i grijesi su im oprosteni, čak bez da moraju postiti na Jom kipur!)

Ljudi bi mogli pomisliti: Imamo *Miškan*. Sada možemo raditi sve što je zabranjeno i biti sigurni u oprost. Stoga je Moše Rabenu rekao Aharonu da je važno razuvjeriti mase od takve predodžbe. Što je još važnije, Nebo je moralo poučiti lekciju da je ključno biti oprezan s *Miškanom* i njegovom svetošću. Ako se prema njemu ne postupa s dužnim poštovanjem, sam *Miškan* može ubiti. Ova stvar za koju ljudi misle da je lijek za sve i univerzalni lijek za sve bolesti zapravo može uzrokovati smrtnu slučajevu ako ljudi ne postuju ispravno.

To je ono što je Moše Rabenu mislio kada je rekao: "Znao sam da će se ova Kuća posvetiti kroz one koji su bliski Svemogućem." *Miškan* je poput zračenja. Vrlo je moćan. Ima mnogo pozitivnog potencijala, ali onaj tko nije oprezan s njime može od njega smrtno stradati.

Moć šutnje

Druga misao koju bih želio podijeliti s vama je s kraja tog istog pasuka: "*Vajidom Aharon*" (...I Aharon je

šutio). (Vajikra 10:3). Ovo je zapanjujuće. *Aharon haKohen* je ostao bez svoja dva najstarija sina koji su bili *cadikim*, a unatoč tome ostao je nijem. Baal HaTurim piše da se riječ "*Vajidom*" pojavljuje samo dva puta u Tanahu. Pojavljuje se jednom ovdje u paraši Šemini, i još jednom u seferu Jehošua (10:13) "I sunce je ostalo nepomično (*vajidom hašemeš*) i mjesec se nije pomaknuo..." *Klal Jisrael* je vodio bitku s Emorejcima i želio ih je progoniti, međutim počelo se smračivati. Jehošua je čudom zaustavio sunce. Sunce tog dana nije zašlo i Židovi su mogli progoniti svoje neprijatelje.

Očigledno, dva "*vajidoma*" imaju različita značenja. Jedan znači da je Aharon šutio, a drugi znači da se sunce nije pomaknulo. Na prvi pogled, identične riječi ne znače isto na ova dva mjesta. "*Vajidom hašemeš*" znači da je sunce nastavilo sjati. Na koji je način to slično s "*Vajidom Aharon*", što znači da je Aharon šutio? Kakva je veza između ove dvije različite upotrebe riječi "*vajidom*"?

Baal HaTurim razmatra tu vezu, ali ja sam vidio sljedeće objašnjenje u seferu Kol Aryeh (Rav Yehude Arye Kleina, koji je bio rabin u Presburgu). Postoji Gemara (Hulin 60b – koju Raši donosi u paraši Berešis 1:16) da su, kada je *Ribono šel Olam* stvorio sunce i mjesec, oni bili jednake veličine. Midraška priča je dobro poznata: Mjesec se požalio da dva kralja jednake moći ne funkcioniraju dobro. Jedan mora biti veći, a jedan manji. Hašem je tada zapovjedio mjesecu da se smanji. Sunce je ostalo svoje izvorne veličine i otada ga se naziva "*Maor hagadol*" (velikim svjetilom) na nebu.

Kol Aryeh kaže da je pomalo čudno sunce nazivati *Hamaor hagadol* samo zato što je sada bilo veće od mjeseca, jer sunce se nije povećalo. Ono je tek ostalo veće od dva svjetlila. Kol Aryeh predlaže drugačiji

razlog zašto se sunce naziva *Maor hagadol*: Kada je mjesec rekao *Ribono šel Olamu* da nije u redu da postoje dva kralja iste veličine, sunce je trebalo istog trena skočiti i reći: "Čekaj malo! Ti mi govoriš da bih trebalo biti manje? Možda bi ti trebao biti manji!" U najmanju ruku, sunce je moglo zahtijevati da oboje idu na *Din Tora* u vezi tog pitanja.

Umjesto toga, sunce je ostalo šutjeti. *Vajidom hašemeš*. Sunce ništa nije reklo. Kol Aryeh kaže da je to razlog zašto se sunce naziva *Hamaor hagadol*. Kada je netko povrijeđen, kao što je bilo sunce (što je prirodna reakcija na mjesec koji sugerira "ti ne bi trebao biti te veličine; prevelik si!"), a ne odgovori, to je vrlo pohvalno. Stoga se oba "*vajidoma*" doista odnose na šutnju.

Kol Aryeh ističe da nam ovo objašnjenje pomaže da posve razumijemo sljedeću Gemaru (Šabat 88b): "Rabini su poučavali – oni koji trpe uvredu, a ne uzvraćaju uvredom, koji čuju kako ih sramote, ali ne odgovaraju, koji vrše B-žju volju iz ljubavi i sretni su čak i u patnji, o njima pasuk kaže: 'Ali oni koji Ga ljube bit će kao sunce koje izlazi u svojoj snazi' (Šoftim 5:31)." Mi kažemo da onoga tko šutke podnosi uvrede Svemoguću ljubi "kao sunce u svojoj snazi".

Gdje to vidimo? Kol Aryeh kaže da to vidimo ovdje. Sunce se trebalo zauzeti za sebe kada je mjesec predložio da se jednom od njih smanji veličina. *Vajidom hašemeš*. Sunce je šutjelo. Sposobnost da se šuti i ode kada te drugi uvrijedi je snaga koju je sunce pokazalo tijekom tih prvih dana stvaranja.

Kol Aryeh kaže da je to ono što Baal HaTurim misli kada kaže da postoje dva "*vajidoma*" u Tori. *Vajidom Aharon* i *Vajidom hašemeš*. Od koga je Aharon naučio to umijeće da ostane šutjeti nakon što mu je *Ribono šel Olam* oduzeo dvoje djece? Naučio ga je od šemeša (sunca).■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Ne pitaj što tvoja zemlja može učiniti za tebe

Na kraju sedam dana uvođenja u svećeničku službu, Aron prinosi žrtve za sebe i za čitav narod. Nadav i Avihu, njegovi sinovi, prinosе žrtvu tamjana na vlastitu inicijativu te ih proguta vatra s neba (ovo je možda jedini primjer kada netko učini nešto pogrešno i istog trena ga pogodi munja s nebesa!)

B-g zatim konkretno navodi košer sisavce (one koji imaju razdvojene papke i koji preživaju), ribe (one koje imaju peraje i ljuske), ptice (24 vrste nisu košer, sve ostale jesu), te insekte (samo određene vrste skakavaca!)

Rabini objašnjavaju zašto su Nadav i Avihu poginuli. Oni nam kažu da su Nadav i Avihu stajali iza Mojsija i Arona na gori Sinaj te su došaptavali jedan drugome, 'kad bi barem ova dvojica staraca već umrla pa da mi preuzmemo vodstvo'. Pobuna je, čak i samo u mislima, svakako pogubna.

Međutim, kada Mojsije, u ovoj godini odjeljku, tješi Arona nakon što je ostao bez svojih sinova on kaže da mu je B-g rekao da će Svetište biti posvećeno gubitkom onih koji su najsvetiji u cijelom židovskom narodu. 'Mislilo sam da ćemo to biti ti i ja,' rekao je Mojsije, 'sada razumijem da su tvoji sinovi bili veći od nas obojice.'

No, ako su Nadav i Avihu uistinu bili veći, što je onda bilo pogrešno u njihovoj žudnji da preuzmu vodstvo? Njihova želja da Mojsije i Aron umru nije bila njihova pobuna, već su željeli da židovski narod ima najdjelotvornije vođe.

Moj rabi, Rabi Weinberg (neka je blagoslovljeno sjećanje na njega),

objasnio je to.

Netko hoda ulicom i vidi beskućnika kojem očajnički treba hrane. On se nato okrene prijateljima i primijeti: 'u kakvoj mi to zemlji živimo kada vlada ostavlja ljude da gladuju na ulicama?' To je dobro pitanje, ali

Vođe možda imaju veću moć, ali je odgovornost za naše društvo i naš svijet podijeljena jednako na sve nas

za sobom povlači još važnije pitanje. Kakav to čovjek može proći pored osobe koja umire od gladi na ulici i kriviti vladu umjesto da sam nešto učini po tom pitanju? Svi smo mi prečesto spremni brzo okriviti druge za svoje vlastite probleme, okriviti vodstvo za sve bolesti u našoj zemlji – dok sami činimo jako malo kako bismo doprinijeli rješenjima. 'Ne pitaj što tvoja zemlja može učiniti za tebe, pitaj što ti možeš učiniti za svoju zemlju.' Riječi J. F. Kennedyja istinite su danas jednako kao

što su bile 1961. godine.

Tako, Nadav i Avihu nisu bili buntovni. Oni su iskreno osjećali da bi mogli voditi bolje. Ali, ako je tako, zašto su trebali čekati da Mojsije i Aron umru?! Oni su trebali činiti sve što su mogli dok su Mojsije i Aron još bili živi, ne kako bi se natjecali s njima ili ih možda uzurpirali. Baš suprotno, oni su trebali iskoristiti svoje sposobnosti vođe kako bi poduprli Mojsija i Arona. Nisu trebali čekati na signal, na dozvolu da doprinosе. Trebali su jednostavno početi doprinositi.

To je istina za svakoga: ne čekaj da ti bude dana odgovornost; doprinosi, čak i na mjestima na kojima se to od tebe ne očekuje, umjesto da prebacuješ odgovornost na nekog drugog. Oni koji su izabrani da vođe nemaju ništa više odgovornosti no što je imamo mi sami. Oni možda imaju više moći, ali odgovornost za naše društvo i naš svijet podijeljena je jednako na sve nas.

Vodstvo nije nešto za što si imenovan ili privilegiran. To je poduhvat, obaveza. Umjesto da svog direktora kriviš za to što nije sposoban riješiti probleme tvoje tvrtke, ili svog ravnatelja što se ne nosi učinkovito sa izazovima tvoje škole, učini nešto ti sam. I učini to tako da budeš podrška svom vođi, a ne zato da bi mu 'pokazao'. Umjesto da se žalimo što naša vlada i njeni vođe ne rješavaju probleme naše zemlje, počnimo zajedno tražiti jedinstvene i značajne doprinose koje svatko od nas može učiniti kako bismo sami išli prema rješenju problema.

Šabat šalom.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Tvoja volja, a ne moja, neka se izvrši

Tora kaže da su dvojica Aronovih sinova umrla kad su doveli "stranu vatru" na žrtvenik. Rebe Jišmael kaže da su umrli jer su bili opijeni vinom dok su obavljali službu.

Kako se Rebe Jišmael usuđuje proturječiti Tori koja jasno kaže da je razlog njihove smrti to što su unijeli tuđu vatru u svetište?

Rebe Jišmael kaže da je "tuđa vatra" simboličan izraz. Aronovi su sinovi smatrali da bi mogli imati snažniji duhovni doživljaj B-žanske službe ako svoj duh uzdignu pomoću vina. Ali to je bilo nipodaštavanje B-žje volje. Duhovni doživljaj čovjeka ne pojačava se umjetno, kemijskim sredstvima koja mijenjaju stanje uma.

Neki su ljudi pogrešno mislili da su postigli duhovno ushićenje pomoću halucinogenih sredstava. (Drugi si mogu umišljati da će ih prepuštanje njihovim ovisničkim željama učiniti sretnima ili ih osloboditi napasti na neko vrijeme kako bi mogli služiti Hašemu). Ovo je "tuđa vatra", za B-ga neprijateljska. B-g želi da se duhovnost postigne

poštujući njegovu volju izraženu u Tori.

Aharonova šutnja

Aharonova šutnja proizašla je iz prihvatanja, a ne iz zaprepaštenja. Aharon je poznavao svoja ograničenja, poznavao je B-ga i Njegove razloge. U svojoj žalosti, uvidio je da je njegova vjera (*emuna*) bila osnažena. Njegovo prihvatanje bilo je znak njegove poniznosti.

Duhovni doživljaj čovjeka ne pojačava se umjetno, kemijskim sredstvima koja mijenjaju stanje uma čovjeka

Ne sudi bližnjega svoga dok se ne nađeš na njegovom mjestu. (*Pirke Avot 2,5*).

Iako ovu talmudsku izreku uglavnom razumijemo kao upozorenje da ne budemo kritični prema postupcima drugih zbog moguće neupućenosti u sve okolnosti koje su do njih dovele, postoji i drugo moguće tumačenje.

Jednom sam čuo čovjeka koji se li-

ječio od alkoholizma kako kaže: "Ja sam sudio svoju *nutrinu* prema svačijoj *vanjštini*. Osjećao sam se uskraćenim jer sam vidio kako drugi imaju osmijeh na licu, ali meni nije bilo do smješka. Vidio sam druge parove kako razgovaraju, dok moja žena i ja nismo komunicirali. Tek sam kasnije shvatio da dok su se drugi ljudi smiješili, ja nisam znao da li im *jest* do smješka, i dok sam promatrao druge parove kako razgovaraju, to je bilo dok su se nalazili u društvu, ali je svakako bilo moguće da uopće nisu razgovarali dok su bili nasamo."

Vanjština je sve što možemo vidjeti. Kako često se nasmiješimo ili na neki drugi način pokažemo kao da nam je drago, dok u sebi kipimo od nezadovoljstva? Jednako kao što drugi mogu pogrešno misliti da smo mi sretni, tako i mi možemo pogrešno misliti kako su oni sretni, a da nama nešto nedostaje. Posve je moguće da nismo ništa više ili manje zadovoljni ili nezadovoljni od bilo koga drugoga. Svoju *nutrinu* ne bismo trebali ocjenjivati prema *vanjštini* drugih, nego postaviti svoje vlastite ciljeve i učiniti sve što možemo da ih ostvarimo.■

Dr. Tall Loewenthal:

Košer Iznutra

Sva se učenja Tore primjenjuju na mnogo različitih nivoa. Zakoni *kašruta* koji su detaljno dani u knjizi Vajikra (Levitski zakonik) u tome nisu izuzetak. Prvo, postoji praktična dimenzija – životinje, ptice i ribe koje možemo jesti. No postoji i osobna duhovna dimenzija zakona *kašruta* – učenje za svakog ponaosob o njegovom ili njezinom putu kroz život. Ideja da su neke životinje *košer* – što u prijevodu znači "prikladne" i podobne – a druge nisu, govori nam mnogo toga o nama samima.

Unutar svakoga od nas postoji b-žanski aspekt koji se naziva B-žanska duša, koja je orijentirana prema duhovnosti i altruističkoj dobroti.

B-žanska duša tek se rijetko ima priliku izraziti u našem životu. Koliko često se bavimo nečim duhovnim? Napokon, prekrasno ozračje Šabata koje doživljavamo za stolom u petak navečer, s upaljenim svijećama, događa se tek jednom tjedno. U prvom planu naših svakodnevnih želja, misli i ponašanje više je "animalna duša".

Možemo li uvježbati našu animalnu dušu da se ponaša na *košer* način? Animalna duša nas navodi da se bavimo materijalnom stranom života, kao na primjer, tražeći zadovoljstvo i različite vrste uzbuđenja. Naš odgoj, društvo koje nas okružuje, pa i mi sami, uvijek bavimo animalnu dušu da se ponaša na

"civiliziran" način, kao što se mnoge životinje pripitomljavaju. Međutim, još uvijek ostaje izazov, kako svoju animalnu dušu možemo uvježbati da se ponaša na *košer* način?

Košer životinje po definiciji imaju razdvojene papke i preživaju.

Postoji i osobna duhovna dimenzija zakona kašruta – učenje za svakog ponaosob o njegovom ili njezinom putu kroz život.

Hasidsko učenje prevodi ova dva koncepta u vrline osobnosti. Papci predstavljaju našu najnižu točku, nivo kojim stojimo na zemlji. Pa ipak, papci moraju biti "razdvojeni". To znači da čak i naš najniži i najprizemniji nivo doživljaja treba biti prožet svetošću. Razmak između svetog i materijalnog je razdva-

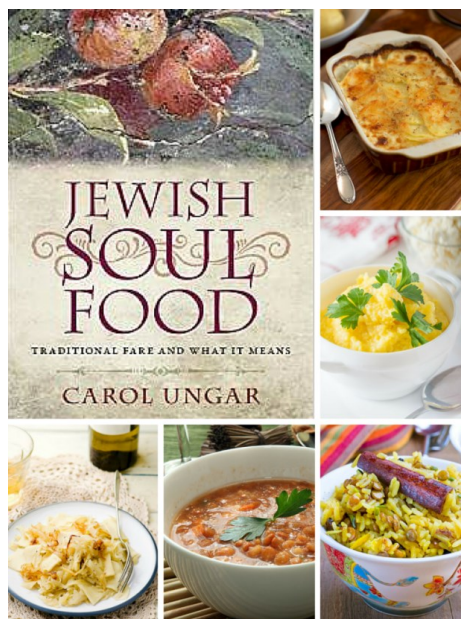
janje papaka. No ipak, ako slijedimo učenja Tore mi ih možemo međusobno kombinirati.

Uzmimo za primjer hranu. Naravno, želimo da hrana bude fino spravljena i ukusna. Naši gastronomski papci (da umiješamo metaforu) čvrsto su na zemlji. No da li je to ono što želimo? Naravno da nije. I tu nastaje taj razmak. Upuštajući se u muku utvrđivanja da li je ta hrana u skladu sa zakonima *kašruta* i drugih aspekata židovskog ideala, mi stvaramo razdvajanje na papcima. Hasidska učenja priopćuju nam da kroz razmak na papcima sja duhovna svjetlost...

A što je sa preživljanjem? Možda možete i sami pogoditi. Preživavanje hrane upućuje nas na ponovno razmatranje stvari, na razmišljanje... To je osobito svojstvo duhovno zdravog ponašanja. "Um upravlja srcem" drevna je Židovska poslovice koja opisuje našu moć da svoj um koristimo za naše najveće dobro. Pažljivim razmišljanjem, umjesto bezglavog povoda za onim što od nas traže emocije, mi postizemo pravi osjet za smjer kretanja. Naš um nam rasvjetljava najbolji put za naše osjećaje i ponašanje.

Tako, kroz razdvojene papke i preživljanje, mi u sebi, počinjemo držati *košer* ne samo u svojoj kuhinji već u našem čitavom životu.

Uživajte!■

Biblijski rječnik:

Koja je razlika između zevah i korban?

U paraši Šemini (9,18), iznenada se pojavljuje novi pojam za žrtvu: nakon što je do sada redovito bio korišten naziv *korban*, sada Tora uvodi pojam *zevah*. Koristi li Tora različite riječi za istu stvar?

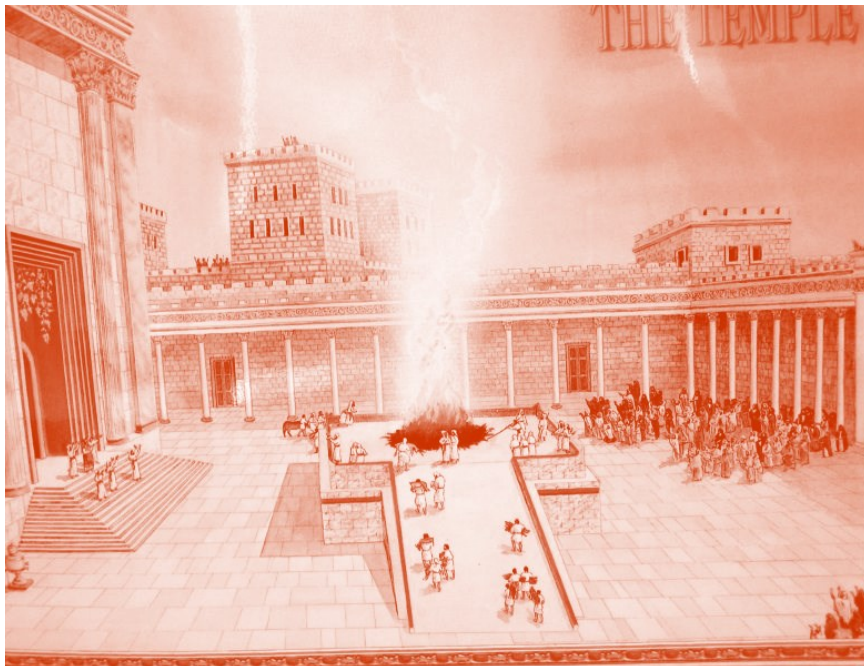
Prema Rabbi Mordecaiu Kornfeldu, "*korban*" je općeniti pojam koji uključuje čak i prinošenje drva na žrtvenik (*mizbe'ah*). "*Zevah*" se odnosi isključivo na prinošenje životinja, koje su zaklane, za razliku od drva, ili jela (*minha*) ili prinošenja ptica (Chagigah 7a).

Uz to, riječ "*zevah*" se često koristi za označavanje *korban šelamim* koja se jede (vidi Šemos 18,12).

"Zevah" se odnosi isključivo na prinošenje životinja, koje su zaklane, za razliku od drva, ili jela (minha) ili prinošenja ptica

Rabin Dr. Meir Tamari tumači da nazivi *korban* i *zevah* koji se koriste za opis žrtava nisu identični. *Zevah* se odnosi samo na one *korbanot* koje su se klale na žrtveniku, dok *korban* uključuje prinose ptica i prinos jela kod kojih se ne vrši *šehita*. Naziv *korban* dolazi kako bi naznačio da su one prinesene *nikrav*, na *mizbeahu*, žrtveniku, no također putem njih su se i vlasnici žrtava približili Vječnom.

Postoje 3 vrste životinja koje se prinose kao *korbanot*: Prvo tu su

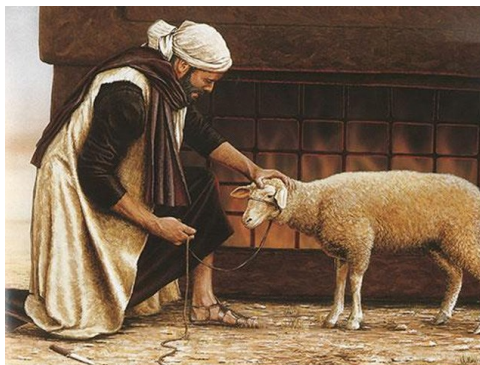

domaće životinje - goveda, ovce i koze. Od ptica koje se prinose postoje samo 2 vrste, grlica i golub. *Minha* koja se prinosi od onoga što izraste iz zemlje, dolazi od 3 vrste: brašna, vina i ulja. Nema sumnje da su najvažnije i najuzvišene od svih *korbanot* prinesene od 3 vrste domaćih životinja. Vidimo da su jedino one bile uključene u zajedničku žrtvu.

"Goveda, ovce i koze su bili odabrani da se zakolju i prinesu na žrtveniku Vječnom iz dva razloga. Prvo, jer su ove životinje po svojim prehrambenim navikama, svo-

jom osobinom poslušnosti i svojom mirnom naravi najprobranije i najprofinije od svih životinja. Nadalje, pored navedenog, njih se može naći u blizini ljudskih naselja i stoga je jednostavno doći do njih. Vječni nam nije želio nametnuti poteškoće i pretjeranu brigu u službi Njemu." (Rambam).

Ralbag u svom komentaru na Toru, proširuje Rambamovo razmišljanje na tumačenje odakle izbor grlica i golubova kao prinosa od ptica.■

Rabbi YY Jacobson:

Kada se religija temelji na lažima, ona postaje besmislena

Bolje ružna istina nego lijepa laž

Sedam hladnjaka

U Izraelu je nekoć vladalo pravilo da novi doseljenik može unijeti obične kućanske potrepštine bez carine. Ali sve što je izgledalo kao da je namijenjeno preprodaji u Izraelu trebalo je cariniti.

Jack Levine, novi *ole*, odlazi u luku Haifa preuzeti svoje kućanske stvari koje su stigle brodom. Carinik na popisu primijeti da Jack unosi sedam hladnjaka.

"Gospodine Levine," reče carinik, "jedan hladnjak je dopušten bez carine, ne sedam."

"Ali ja sam vrlo religiozan čovjek i trebam jedan hladnjak samo za meso, jedan samo za mliječno i jedan samo za *parve*," reče Jack.

"Dobro," uzdahne carinik, "to su tri. Ali sedam?"

"Da, naravno," reče Jack, "trebaju mi tri za veći dio godine i još tri, za meso, mliječno i *parve* za Pesah."

"Dobro," reče carinik, sad već gubeći strpljenje. "To je šest. Za što je sedmi?"

"Nu, pa što ako si tu i tamo volim pojesti malo *trefe*?"

Pouka o čestitosti

Malo ima toga što je toliko potrebno za spokojan život kao što je to čestitost. U listopadu 1985. poznati igrač racquetballa (*sporta sličnog skvošu, ali s većim reketom, lopticom i terenom, op.pr.*) Reuben Gonzolas našao se u finalu svog prvog profesionalnog turnira u racquetballu. Igrao je protiv višegodišnjeg prvaka za svoju prvu priliku za pobjedu na profesionalnom nivou. Na meč lopti u petom i posljednjem setu, Gonzolas je napravio super "ubojiti udarac" u prednji kut i osvojio turnir. Sudac je udarac proglasio dobrim, a jedan od linijskih sudaca potvrdio je da je ovaj udarac ujedno i pobjeda u meču.

Ali nakon trenutka oklijevanja, Gonzolas se okrenuo i izjavio da je loptica udarila o pod prije nego što je udarila u zid (*za ispravan udarac loptica mora pogoditi prednji zid prije nego što dotakne pod, op.pr.*). Kao rezultat toga, servis je pripao njegovom protivniku, koji je na kraju osvojio meč.

Reuben Gonzolas napustio je teren; svi su bili zapanjeni. Sljedeće izdanje časopisa National Racquetball Magazine prikazivalo je Gonzolasu na naslovnici. U uvodniku se tražilo i propitivalo objašnjenje za prvi ovakav događaj u profesionalnom racquetballu. Tko bi to ikada zamislio u bilo kojem sportu ili poduzetništvu? Ovdje je bio igrač koji je imao sve na svojoj strani, pobjedu na dohvat ruke, a koji je sam sebe diskvalificirao na meč lopti i izgubio.

Upitan zašto je to učinio, Gonzolas je jednostavno odgovorio: "To je bilo jedino što sam mogao učiniti da sačuvam svoju čestitost."

Gonzolas nas sve može naučiti lekciju: nikada nećete biti pobjednik ako niste stvarno pobijedili.

To je lekcija koju Tora prenosi u ovoj tjelesnoj odlomku na vrlo snažan način.

Što je košer?

Naizgled to je samo pitanje jezične konstrukcije. Ali učenjaci su kroz generacije razumijevali da je ono što djeluje kao nedostatak u biblijskoj sintaksi i gramatici zapravo neprocjenjiv uvid u ljudsko stanje.

U ovoj tjelesnoj odlomku učimo o prepoznatljivim znakovima košer kopnene životinje: ona mora preživjeti (što znači da žvače te da joj se djelomično probavljena hrana vraća u usta za daljnje žvakanje i probavljanje) i mora imati razdvojene papke. Stoga su krava, ovca, koza, jelen, gazela, pa čak i žirafa, košer. S druge strane, magarac i konj nemaju nijednu od ovih osobina i nisu košer.

Tora zatim navodi četiri životinje koje posjeduju samo jedan od ovih znakova i smatraju se ne-košer životinjama. To su deva, pećinar, zec i svinja. Deva, pećinar i zec, iako preživaju, nemaju razdvojene papke, dok svinja, iako ima razdvojene papke, ne preživava. Ove životinje klasificiraju se kao *temeim*, ne-košer.

Riječima Tore:

אֶךְ אֶת-זֶה, לֹא תֹאכְלוּ, מִמַּעֲלֵי הַגֶּרֶה, וּמִמַּפְרֵסֵי הַפֶּרֶסָה: אֶת-הַגָּמֶל כִּי-מַעֲלָה גֵרָה הוּא, וּפְרָסָה אֵינָנוּ מִפְרִיסִים--טָמֵא הוּא, לָכֵם. וְאֶת-הַשָּׁפָן, כִּי-מַעֲלָה גֵרָה הוּא, וּפְרָסָה, לֹא יִפְרִיס; טָמֵא הוּא, לָכֵם. וְאֶת-הָאֲרֻנָּבָת, כִּי-מַעֲלַת גֵּרָה הוּא, וּפְרָסָה, לֹא הִפְרִיסָה; טָמֵאָה הוּא, לָכֵם. וְאֶת-הַחֲזִיר כִּי-מִפְרִיס פְּרָסָה הוּא, וְשֹׁסֵעַ שֹׁסֵעַ פְּרָסָה, וְהוּא, גֵּרָה לֹא-יִגָּר; טָמֵא הוּא, לָכֵם.

Ali ove životinje nećete jesti... devu, jer preživava, a nema [potpuno] razdvojene papke; nečista je za vas. I pećinara, jer preživava, a nema [potpuno] razdvojene papke; nečist je za vas. I zeca, jer preživava, ali nema [potpuno] razdvojene papke; nečist je za vas. I svinju, jer ima potpuno razdvojene papke, a ne preživava; nečista je za vas.

Dva pitanja

Ovdje se nameću dva važna pitanja. Prvo, zašto Tora izdvaja ove četiri životinje koje imaju jedan znak kao ne-košer? Zašto Tora jednostavno ne kaže da svaka životinja koja nema jedan ili oba znaka nije košer? Baš kao što ne specificira sve životinje koje nemaju oba znaka (niti specificira životinje koje posjeduju oba znaka), nije potrebno da konkretno navede nazive četiriju životinja koje imaju jedan znak.

Drugo, kada Tora iznosi razlog zašto ove životinje nisu košer, čini to na krajnje neobičan način, spominjući njihov košer element kao primarni uzrok njihovog ne-košer statusa: "Ali ove životinje nećete jesti... devu, jer preživava, a nema razdvojene papke... I svinju, jer ima potpuno razdvojene papke, a ne preživava." Očekivali bismo da će Tora to drugačije formulirati: "Devu jer nema

(nastavak s 26. stranice) **Rabbi YY Jacobson** Kada se religija temelji na lažima, postaje besmislena

razdvojene papke, iako preživa... svinju jer *ne* preživa, iako ima razdvojene papke."

Kada biste nekome htjeli objasniti zašto on nije američki državljanin, ne biste rekli: "Niste državljanin ove zemlje jer su vaši roditelji ovdje rođeni, ali vi niste." Pravi način da to kažete bio bi: "Niste državljanin jer *niste* rođeni ovdje, iako su vaši roditelji rođeni ovdje."

Ipak, u našem slučaju, Tora čini upravo suprotno, navodeći da deva ili svinja nisu košer jer posjeduju jedan košer znak, a nemaju drugi košer znak.

Zaustavite laž

Keli Yakar, komentar Tore kojega je napisao Rabi Shlomo Ephraim iz Luntschitz, 1550.-1619., iz toga je izveo zapanjujuću poruku. Ne čini ih ne-košer samo ono što im nedostaje, već ih ne-košer čini i ono što imaju, jedna košer oznaka. Deva je *treif* jer preživa (a nema razdvojene papke); svinja je *treif* jer ima razdvojene papke (a ne preživa).

Zašto? Zato što posjedovanje jedne košer oznake omogućuje tim životinjama, simbolički govoreći, da zavaraju same sebe i druge da su košer "ekspozirajući se" jednim košer znakom. Dakle, Tora nam govori: Nemojte jesti "devu, **jer preživa**, a nema razdvojene papke... I svinju, **jer ima potpuno razdvojene papke**, a ne preživa." Također je – i prvenstveno – taj jedan varljivi košer znak ono što čini ove životinje Židovima neprikladnima za konzumaciju.

I zato Tora konkretno navodi ove četiri životinje, ne stavljajući ih zajedno sa svim ostalim životinjama kojima nedostaju oba košer znaka: Sve životinje koje nemaju oba znaka nisu košer zbog onoga što im nedostaje; kod ove četiri životinje, ne samo ono što im nedostaje, već i ono što imaju, čini ih ne-košer.

Ljudsko nepoštenje

Naravno, ove životinje nisu po prirodi licemjerne i nepoštena. Životinje su obično poštene. Umjesto toga,

njihove fizičke karakteristike simbol su moralnih kvaliteta, a kada ih je demo, te kvalitete utječu na našu psihu, poput sve hrane koja ima snažan utjecaj na konzumenta.

Svatko od nas se mora boriti protiv raznih nezdravih i nemoralnih, ne-košer instinkata, apetita, navika, ovisnosti i želja. Ali postoji nešto što ponekad može biti smrtonosnije za našu dobrobit: neiskrenost o tome tko smo zaista.

Ono što me čini ne-košer nije toliko to što nisam košer, koliko to što zavaravam samog sebe i pretvaram se da jesam košer. Najveći neprijatelj istinske religije, bilo kojeg autentičnog odnosa s B-gom, jest biti neiskren u vezi svog identiteta.

Ipak, nažalost, često primjećujemo suprotno. Neki religiozni krugovi žive od neiskrenosti, od toga što ljude uvjere da su moralno "besprije-korni" i ne suočavaju se s nikakvim neetičnim, ne-košer, problemima. Što se više "uklapate" i ne otkrivате nikome istinu o sebi, to ste prihvaćeniji i smatrate se religioznijima, a zapravo je sve to laž.

U mnogim zajednicama i školama ljudi osjećaju pritisak da uvijek govore i osjećaju "prave stvari"; boje se biti ranjivi u vezi sa svojim istinskim emocijama i borbama. Osjećaju potrebu da žive u laži kako su savršeno "košer", čak i ako to znači da moraju prikriti dio sebe.

Ništa ne može biti dalje od istine: temelj moralnog i smislenog života je da mogu biti stvaran i "gol" pred B-gom, pred samim sobom i pred svojim bliskim prijateljima; da se mogu ogoliti bez fasada. Kada se religija temelji na lažima, ona gubi svoju svrhu. U svijetu Tore, ružna istina bolja je od lijepe laži.

To ne znači da moram podležiti svakoj borbi i popustiti svakoj želji. Često moram obuzdati svoje želje da bih živio u skladu sa svojim istinskim pozivom i suštinom. Moram se suočiti i boriti protiv svojih ovisnosti i loših navika. Ali nikada ne smijem zaniijekati tko sam i s čime

me se nosim. Moram se pokazati pred B-gom sa cijelim svojim bićem, a ne s psihološki osakaćenom svijesti o sebi.

Prisiljavanje sebe da budete netko drugi kako biste stekli popularnost i nemati dovoljno čestitosti da budete brutalno iskreni prema sebi ostavlja vas iscrpljenima, praznima i duhovno mrtvima. Nema duhovnosti bez potpune iskrenosti.

Dva kandidata

Sredinom 1980-ih istraživači na Državnom sveučilištu Cleveland došli su do zapanjujućeg otkrića. Proveli su eksperiment stvarajući dva fiktivna kandidata za posao, Davida i Johna. Kandidati su imali identične životopise i preporuke. Jedina razlika bila u tome što je Johnovo pismo preporuke sadržavalo rečenicu: "Ponekad može biti teško surađivati s Johnom." Pokazali su životopise brojnim direktorima ljudskih resursa. Kojeg kandidata su direktori ljudskih resursa velikom većinom preferirali?

Onoga s kojim je bilo teško surađivati, Johna.

Istraživači su zaključili da je kritika Johna učinila Johnovu pohvalu vjerodostojnijom. Priznanje Johnove mane zapravo mu je pomoglo da se "proda".

Ovu lekciju Tora prenosi u odjeljku Šemini. Priznavanje nedostataka daje vam više vjerodostojnosti, čak i u vlastitim očima. Psihološka ranjivost ključ je smislenog života.

Čovjek u zrcalu

Jednom sam pročitao pjesmu pod naslovom "Čovjek u zrcalu":

Kada dobiješ što želiš

u borbi za sebe

i svijet ti svoju krunu na dan daje,

priđi zrcalu,

pogledaj i poslušaj

što ti čovjek iz odraza kaže.

(nastavak s 27. stranice) Rabbi YY Jacobson Kada se religija temelji na lažima, postaje besmislena

*Jer nisu ti otac
ni majka, ni žena oni
čiji sud nad tobom presudu slaže,*

*već je onaj čije
mišljenje najviše važe,
onaj što iz zrcala pogled ti uzvraća.*

*Njemu ugodi,
za druge ne haj.
Jer on je s tobom do puta kraj.*

*I najtežu si bitku
dobio, znaj,
ako ti prijatelj postane lik iz zrcala taj.*

*Varati možeš cijeli svijet
kroz staze dugih ljeta,
i pohvale žnjet;*

*Al' nagrada na kraju
bit će tek bol i suze,*

*ako varao si onog što iz zrcala pogled ti
vraća.*

Sjeme

Dopustite da vam ispričam priču.

Bio jednom, u jednoj maloj zemlji, voljeni car koji je ostario i shvatio da je došlo vrijeme da izabere svog nasljednika. Umjesto da izabere jednog od svojih povjerenika ili jedno od svoje djece, odlučio je učiniti nešto sasvim drugačije.

Jednog je dana pozvao sve mlade u kraljevstvu da se okupe. Rekao je: "Došlo je vrijeme da se povučem i izaberem sljedećeg cara. Odlučio sam izabrati jednog od vas." Djeca su bila šokirana! Ali car je nastavio: "Danas ću svakome od vas dati sjeme. Jedno sjeme. To je vrlo posebno sjeme. Želim da odete kući, posadite sjeme, zalijevate ga i vratite se ovdje za godinu dana s onim što ste uzgojili iz tog jednog sjemena. Tada ću ocijeniti biljke koje mi donesete, i onaj koga izaberem bit će sljedeći

car ovog kraljevstva!"

Toga je dana tamo bio dječak po imenu Ling i on je, poput ostalih, dobio sjeme. Otišao je kući i uzbuđeno ispričao majci cijelu priču. Ona mu je pomogla da nabavi teglu i zemlju za sadnju, posadio je sjeme i pažljivo ga zalio. Svaki dan ga je zalijevao i promatrao hoće li narasti.

Nakon otprilike tri tjedna, neki od mladića počeli su pričati o svojim sjemenkama i biljkama koje su počele rasti. Ling je stalno odlazio kući i provjeravao svoje sjeme, ali ništa nije raslo. Prošla su tri tjedna, četiri tjedna, pet tjedana, dva mjeseca i tri mjeseca. Još uvijek ništa.

Drugi su sada već pričali o svojim biljkama, ali Ling nije imao biljku i činilo mu se da je podbacio. Prošlo je šest mjeseci i još uvijek nije bilo ničega u Lingovoj tegli. Bio je siguran da je upropastio svoje sjeme. Svi drugi su imali visoke biljke, a on nije imao ništa. Ling ništa nije govorio svojim prijateljima; samo je čekao da njegovo sjeme naraste.

Napokon je prošla godina i svi mladići kraljevstva donijeli su svoje biljke caru na ocjenu. Ling je rekao svojoj majci da neće nositi praznu teglu. Ali ona ga je ohrabrila da ode, da ponese svoju teglu i iskreno kaže što se dogodilo. Linu je bilo mučno u želucu, ali znao je da je majka u pravu. Odnio je svoj praznu teglu u palaču.

Kad je Ling stigao, bio je zadivljen raznolikošću biljaka koje su uzgojili svi ostali mladići. Bile su prekrasne, svih oblika i veličina. Ling je spustio svoju praznu teglu na pod i mnogi iz mnoštva su mu se podsmijevali. Nekolicini njih ga je bilo žao i samo su mu rekli: "Hajde, barem si pokušao."

Kad je car stigao, osmotrio je historiju i pozdravio mlade ljude. Ling se pokušao sakriti u pozadini. "O, kakve ste sjajne biljke, drveće i cvijeće uzgojili," reče car. "Danas će jedan od vas biti imenovan sljedećim carem!"

Odjednom je car ugledao Linga u pozadini prostorije s njegovom praznom teglom. Naredio mu je da dođe naprijed. Ling je bio užasnut. "Car zna da sam podbacio! Možda će me kazniti!"

Kad je Ling stupio naprijed, car ga je upitao za ime. "Moje ime je Ling," odgovorio je. Sva su se djeca smijala i rugala mu se. Car je zamolio sve da se utišaju. Pogledao je Linga, a zatim objavio gomili: "Pogledajte svog novog cara! Njegovo ime je Ling!" Ling nije mogao vjerovati. Ling nije uspio niti uzgojiti svoje sjeme. Kako bi mogao biti novi car?

Tada je car rekao: "Točno prije godinu dana, svakome sam ovdje dao sjeme. Rekao sam vam da uzmete sjeme, posadite ga, zalijevate ga i donesete mi ga danas. Ali svi ma sam vam dao prokuhano sjeme koje neće niknuti. Svi vi, osim Linga, donijeli ste mi drveće, biljke i cvijeće. Kada ste otkrili da sjeme neće niknuti, zamijenili ste ga drugim sjemenom umjesto onoga koje sam vam dao. Ling je bio jedini koji je imao hrabrosti i iskrenosti da mi donese teglu s mojim sjemenom u njemu. Stoga je on taj koji će biti novi vođa!"

Ovo je metafora života. Svakome od nas dano je njegovo ili njezino "sjeme", njegovo ili njezino tijelo, psiha i duša. Najtužnija stvar koju možete učiniti je pokušati oponašati druge ljude jer vam se ne sviđa vaše vlastito sjeme; živjeti svoj život na temelju očekivanja drugih ljudi, kako biste stekli njihovo odobravanje i osjećali se uspješnima, čak i ako to znači potiskivanje vlastitog sjemena i korištenje tuđeg sjemena. Samo kada postanete potpuno iskreni prema svom stanju i svojoj realnosti, priznajući da vaše sjeme nije urodilo ničim, vi možete istinski nešto učiniti od sebe i postati pravi izvor vodstva i nadahnuća sebi i drugima. Samo kada ste u stanju prigriliti istinu svoje duše, vi možete otkriti beskonačno svjetlo B-ga koje zrači kroz vas. ■

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Svećenički blagoslov

Posvećenje Šatora završilo je blagoslovom Velikog svećenika:

"Aron podiže ruke svoje prema narodu i blagoslovi ga. Zatim siđe od pripremanja žrtve za grijeh, žrtve paljenice i mirotvornih žrtava." (Levitski zakonik 9:22)

Kada je taj blagoslov izrečen?

Iz Tore bi se činilo da je Aron blagoslovio narod prije nego što je dovršio službu u tek posvećenom Šatoru. Učenjaci su, međutim, objasnili da je stvarni redoslijed bio drugačiji. Prvo je Aron dovršio prinose i sišao od žrtvenika. Tek nakon toga je blagoslovio narod (Torat Kohanim, Megila 18a).

Ako se svećenički blagoslov vršio na kraju Hramske službe (a danas se kaže na kraju molitve Amida), zašto Tora sugerira drugačiji redoslijed?

Prava čast Kohenima

Kada raspravljamo o doprinosu *kohanim* Židovskom narodu i odgovarajućoj časti koju primaju, moramo napraviti razliku između njihovog sadašnjeg statusa i onoga što bi mogli biti u budućnosti.

Možemo poštovati pojedinog *kohena* zbog njegove učenosti i pobožnosti, ali prava čast koju ukazuje *kohenima* je priznanje njihovog svetog utjecaja na cijeli narod. Mi im prvenstveno odajemo čast zbog njihovog potencijala u budućnosti, zbog onoga što *kohen* treba i može biti – "jer on je poslanik B-ga nad vojskama" (Malahija 2:7). Čak i ako *kohen* u svom sadašnjem stanju ne zaslužuje takvu čast, "Nastojte ga držati svetim... on će vam biti svet, jer sam ja svet" (Levitski zakonik 21:8). Njegova svetost proizlazi iz njegove potencijalne koristi za narod, kao člana posvećene obitelji.

(Usput rečeno, ovo je slično časti koju ukazujemo rabinima i učiteljima.

Poštujemo ih zbog njihove učenosti i kao predstavnike rabinske institucije. Ova čast je priznanje cjelokupnog doprinosa rabinata dobrobiti naroda. Rabin sa svoje strane treba shvatiti da prvenstveno prima čast zbog onoga što bi trebao biti i treba dati sve od sebe da to očekivanje ispuni.)

Dvije uloge svećenstva

Funkcija *kohanim* nije samo da služe u Hramu. Od *kohanim* se također očekuje da poučavaju i uzdižu narod, kao što piše: "S usana *kohena* čuvat će se znanje, i iz njegovih usta tražit će se Tora" (Malahija 2:7). Ove dvije uloge su međusobno povezane, budući da izvor njihovog duhovnog utjecaja na narod potječe iz svetosti njihove službe u Hramu.

Postoji jedna dužnost *kohanim* koja spaja obje ove uloge, a to je svećenički blagoslov. Ovaj blagoslov je dio Hramske službe, a istovremeno odražava njihovu povezanost s narodom. *Kohanim* izgovaraju blagoslov ispruženih ruku, kao znak da su njihovim naporima da uzdignu narod prođetak i nastavak njihove svete službe u Hramu.

Premošćivanje prošlosti i budućnosti

Blagoslov također tvori vremenski most, povezujući prošlost s budućnošću i ostvareno s potencijalnim.

Koheni mogu najbolje ispuniti svoju misiju uzdizanja naroda nakon što su sudjelovali u Hramskoj službi i iskusili jedinstveno uzdizanje duše stečeno kroz ovu svetu javnu službu. Njihov će blagoslov tada odražavati najvišu razinu utjecaja i nadahnuća koju *kohen* može prenijeti. Tako blagoslov ukazuje na sadašnje stanje *kohena*, dok se temelji na njegovoj prošloj službi i proteže se – poput njegovih ispruženih ruku – na njegov buduću potencijalnu utjecaj.

Sada možemo riješiti očitu proturječnost između Tore i stvarne prakse. Tekst sugerira da *kohanim* dovršavaju svoju službu nakon blagoslova naroda. Služba o kojoj se ovdje govori nije njihova služba u Hramu, već njihova uloga u uzdizanju naroda, što je uistinu njihova glavna zadaća. U praksi, međutim, svećenički blagoslov mora se temeljiti na svetim službama koje su već obavili. Stoga se izgovara tek nakon što su dovršili svoju službu u Hramu.

Utjecaj molitve

Sličan fenomen nalazimo na kraju molitve Amida, kada kažemo: "Neka budu na milost riječi usta mojih i misli srca mogega pred Tobom" (Psalmi 19:15).

Činilo bi se logičnijim izgovoriti ovu molbu prije molitve. U stvarnosti, stih se ne odnosi na molitvu koja će se izgovoriti, već na našu iskrenu želju da budemo u stanju primijeniti utjecaj ove molitve na nadolazeći dan. Poput svećeničkog blagoslova, ovaj zahtjev tvori most između ova dva stanja. Temelji se na upravo obavljenoj molitvenoj službi, ali cilja na buduću učinak ovog duhovnog uzdizanja na naše živote. ■

(Zlato iz zemlje Izraela, str. 187-189. Prilagođeno iz Olat Re'iyah, sv. I, str. 284-285; Otzerot HaRe'iyah, sv. II, str. 211-212)

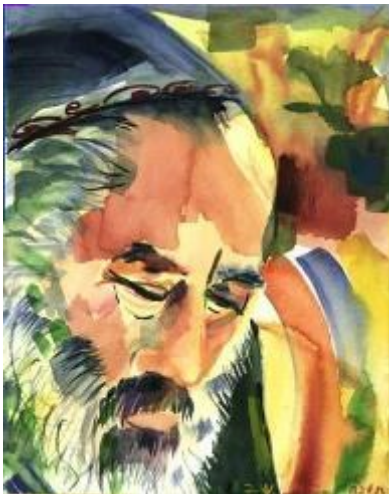
Rabbi Shlomo Carlebach:

Sveta drskost

(nastavak od prethodnog tjedna)

Reb Nahman kaže da su ljudi koji posjeduju ovu svetu drskost naj-skromniji ljudi na svijetu. Istinski skromni ljudi. Njihova drskost ne dolazi od "ja jesam"; ona dolazi od "zato što je ovo ispravno" - to im daje snagu.

Ako radim nešto zato što mislim da je to ispravno, ili zato što vi mislite da je to ispravno, onda ja više nisam skroman. Ako nosim *jarmulku* je li to zato što to želim, što vjerujem u *jarmulku*? To je zato što B-g želi od mene da nosim *jarmulku*. Ja sam Židov. Želim da svijet zna da sam Židov. Ja crpim snagu iz svoje gluposti ili svoje genijalnosti. To nema nikakve veze sa mnom. To je samo zato što znam da Židov mora nositi *jarmulku*, a ja sam Abrahamaovo unučće.

Sveta drskost je učiniti nešto samo zato što se to mora učiniti. Na primjer, hodam ulicom i ugledam kako netko nekoga tuče. Priđem im i prekinem ih. Radim to jer je to ispravna stvar, a ne zbog svog "ja". To nema

nikakve veze sa mnom. Ljudi koji imaju svetu drskost nemaju "ega". Ne toliko sveti mogu također biti drski, ali to je zbog toga što im je "ego" toliko velik da je to ogavno, toliko smrdi, da nitko ne može imati nikakve veze s njime.

Zatim Reb Nahman upozorava da morate biti vrlo oprezni. Morate imati dobar nos da prepoznate što je drskost svetosti, a što je drskost ne-svetosti. Mnogo ljudi zagovara ovu vrstu *hucpe*, ali to zapravo vodi uništenju svijeta, vašem uništenju. Morate točno znati što jest svetost, a što nije.

Duboko u sebi postavljamo pitanje, kada bih trebao voljeti, a kada bih trebao mrziti? Kada bih trebao biti drzak, a kada bih trebao biti stidljiv? Kada bih trebao govoriti, a kada bih trebao šutjeti? Reb Nahman kaže da ako mogu doprijeti do korijena svoje duše... Moje tijelo je jedno tijelo, ali nije u potpunosti jedno, jer moja glava ne izgleda kao moja noga, zar ne? B-žje jedinstvo nije stvarno u mom tijelu jer još uvijek postoje razlike. Čak ni prsti ne izgledaju isto. Moja duša je jedinstvenija jer je u jednom komadu. Moja duša također i čuje, ali za moju dušu su slušanje, gledanje, rad, razmišljanje i osjećaj jedno te isto. Čovjek osjeća srcem, misli svojom glavom, hoda svojim nogama. Iako je jedan on ima različite organe. Cijela duša je jedna cjelina, ako nisam na razini jedinstvenosti, onda kada volim to je jedan odjeljak, mržnja je drugi odjeljak, i ja ne znam kojim da se koristim. Ako sam na

razini svoje duše, onda točno znam kada voljeti i kada mrziti, kada biti ponizan i kada koristiti svoju *azuz d'kduša*.

Kako možete znati je li vaša drskost sveta ili nije? Jedino što vam mogu reći je da Reb Nahman kaže: "Nemoj biti *šlemazl* (čovjek koji nema sreće u životu)." To znači da u svom srcu morate znati jeste li *šlemazl* ili niste. U konačnici to ovisi o vašem vlastitom nosu. Negdje duboko u vama to vam je sasvim jasno.

Svijet je loš jer ljudi ne znaju dovoljno. On je loš jer oni ne čine dovoljno. Što je to *tešuva*? Što to znači pokajati se? Zašto sam u suštini griješio? Zato što nisam bio dovoljno jak, zar ne? Nisam imao svete drskosti protiv samoga sebe! Pokajati se, učiniti *tešuva*, vratiti se B-gu, znači popraviti svetu drskost u sebi. Tko je Mešijah? Što će Mešijah učiniti? Kako će nas on izvući iz progona. Kako će nas izvući iz ropstva? On će doseći najvišu razinu ne

(nastavak s 30. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Sveta drskost**

bivanja robom ljudima, ne slušanja nikoga, čak ni svog vlastitog glupog ja. On će *mamash* u potpunosti biti sluga B-žji. On će imati svetu *hucpu* kako bi cijeli svijet izvukao iz progonstva. Zašto mi nismo na toj razini da izvučemo ljude iz progonstva, da izvučemo svijet iz progonstva? Nažalost, mi nemamo svete drskosti. Mi ju doista nemamo. Mi slušamo desetke tisuća ljudi. Možda slušamo sebe u pogrešnom trenutku. Mi sve radimo pogrešno.

Na kraju dana, ili možda sutra, biti će dva Mešijaha, Mešijah koji će biti Josefov sin, i Mešijah od Davida, iz plemena Jehude. Jehuda je bio taj koji je sve učinio pogrešno. Ako se sjećate, Jehuda je bio taj koji je rekao svojoj braći: "Prodajmo Josefa." Prema toj teoriji, najdublje gledajući, cijeli egzil je počeo zbog njega. On se tada trebao predati. Oženio se i dvoje mu djece umre. B-g mu daje do znanja da ne radi dobro. Sve mu pođe po zlu. On jamči za Benjamina, a Benjamina uhite. Što je trebao učiniti? On se ne predaje. Jehuda je sveti *Yidele* koji se ne predaje niti u posljednjoj sekundi. On ne odustaje. On je znao da ako se Benjamin ne vrati, on će izgubiti svoj udio u svijetu koji dolazi. I što čini? Jehuda kaže: "Nije me briga. Čak i ako nemam udjela u svijetu koji dolazi, ne možeš me izbaciti." Zohar Kodeš (Sveti Zohar) na parašu Vajigaš, objašnjava da je Jehuda govorio Josefu, ali je zapravo razgovarao s B-gom. On je izlio svoje srce. Govorio je: "Znaš, imamo starog oca," kao da Josefu govori o Jakovu, ali zapravo je kazao B-gu, "Ti si moj stari Otac. Ti si bio moj

Otac otkako sam se rodio. Ja sam tek maleni dječak. Ja sam nitko i ništa." Čudesno je kako Zohar tu mači svaku riječ. To je Jehuda.

Svijetu su potrebna dva Mešijaha, jer je to kombinacija milijardu malih stvari. Josef je onaj koji ima tako svetu *hucpu* da nikad nije pogriješio. Zna li koliko je snage potrebno da nikada ne pogriješite? Određeni dijelovi nas nalaze se na razini Mešija-

ha ben Josefa; u nekim dijelovima nikada nismo pogriješili. Mi, hvala B-gu, imamo *hucpu*, snagu da tu nikada nismo učinili ništa pogrešno. Ostali dijelovi nas potpuno su uništeni. Za njih nam je potreban Mešijah ben (sin) David. Jehuda ima svetu snagu da sve učini pogrešno, a da se još uvijek želi vratiti natrag. Između tih dviju strana oni ispravlja cijeli svijet.

Prema Bais Yaakovu, prije priče o Josefu, Josef je bio svetiji od Jehude. Kada je Jehuda postao svet? Nakon što je prodao svog brata Josefa u ropstvo, nakon što je počeo postupati pogrešno, postao je tako jak, tako cjelovit. U Berešit se kaže: "*miterefbni alisa*", što se obično prevodi, "od plijena, sine moj, si se podigao." Bais Yaakov to prevodi. "Time što si mi otrgnuo sina postao si velik i svet". Značenje toga je: kada je Jehuda istinski postao Jehuda? Kada je izvukao svoju svetu *hucpu*, svoju svetu dušu koja je svetost Jehude? Nakon što je prodao Josefa u ropstvo. Zato ga je njegov otac favorizirao. Na razini na kojoj su djeca tada bila, Josef je doista bio kralj. Mogao je postojati samo Mešijah, sin Josefov. Ali nakon što je Jehuda prodao Josefa i nije odustao, tada je iznenađeno Jaakov shvatio da je Jehuda još jači. Vidite, potrebna su nam obojica. Potreban nam je netko tko nam daje snagu da ne uništimo svete stvari koje još uvijek imamo, i netko tko će nas naučiti da čak i pored svega što smo uništili, ne smijemo odustati, trebamo se vratiti. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

Tjedni Zohar: ŠEMINI

Paraša (priča) Šemini je treća paraša Knjige Levitskog zakonika – Putovanja ka otkrivanju Jasnoće i pronalaženja svoje svrhe u životu.

Ova se paraša fokusira na potrebu za prosvjetljenjem.

Knjiga Levitskog zakona je izravni nastavak knjige Izlaska. Prvu polovicu ove knjige čini priča o Izlasku – raskidanje lanaca ropstva i ulazak u slobodu, objava na gori Sinaj, grijeh sa zlatnim teletom i razbijanje dviju ploča; dok njezina druga polovica govori o izgradnji Miškana.

Paraša Šemini počinje riječima: "Osmog (šemini) dana ..." - i komentatori pitaju što se to dogodilo osmog dana da je naša paraša nazvana po tome? I što se događalo u sedam prethodnih dana?

Miškan je bio izgrađen od drveta, srebra, zlata, bakra i tkanina koje je narod donirao. Nakon što su pojedinačni dijelovi bili dovršeni, narod se sakupio da te dijelove sastavi u cjelinu Miškana (Miškan je bio prijenosni hram koji su Izraelci nosili tijekom godina njihovog lutanja pustinjom). Međutim, kada su pokušali sastaviti dijelove Miškana - dijelovi se nisu uklapali. Tijekom sedam dana mnogo su puta iznova pokušavali, i nikako nisu uspijevali sastaviti Miškan. Međutim, umjesto da se žale, da se uzrujavaju ili budu frustrirani, oni nisu prestajali vjerovati da će uspjeti u svojoj zadaći. Osmog dana napokon su uspjeli - svi su se dijelovi međusobno sklopili i Miškan je bio podignut.

Naša nas paraša uči ono što je već rečeno u Izrekama (24,16): "... jer mada pravednik padne i sedam puta, on ponovno ustaje, no zli posrnu kada udari nesreća". Mudrost kabale uči da su gornji svjetovi stvoreni u stanju savršenstva, a mi smo odabrali da dođemo u jedan nesavršen

mračni svijet pun boli i nedostataka, kako bi ispunili svoju potrebu da u sebi otkrijemo moć Stvoritelja. To je razlog zašto nam se toliko sviđaju izazovi, jer nema većeg zadovoljstva od onog trenutka kada iz tame uspijemo stvoriti svjetlo i od gorčine nešto slatko. Da bismo postigli ovaj uzvišeni cilj potreban nam je naš bližnji.

Smatra se da je život, kao i izgradnja Miškana, neprestani rad na sastavljanju različitih dijelova u cjelinu, kako bi osjetili "uspjeh". Moramo pronaći prave dijelove i prave partnere da bismo uspjeli. Kada u nama gori plamen vjere i znanja, znajući da se sve što nam je potrebno nalazi već tu, čeka na nas, i da su nam svi "dijelovi" pri ruci, pa stoga vjerujemo da je svaki dan savršeno stvoren, onda možemo iskusiti rast.

Glavna stvar koju trebamo zapamtiti je da nikada ne odustanemo, i da ako stvari ne idu onako kako bismo mi željeli, onda je to mjesto koje trebamo pažljivo promotriti, izvući zaključke i stvoriti unutarnju promjenu koja će na neočekivan način donijeti rješenje. Mi moramo u sebi otkriti novu snagu da nađemo čisto mjesto jednostavne vjere i optimizma, mjesto koje je

oslobođeno od misli frustracija, krivnje ili ljutnje zbog prijašnjeg neuspjeha. Samo kad se oslobodimo takvog emotivnog raspoloženja mi smo u stanju primiti novu višu razinu istine.

Izraelci su sedam dana pokušavali podići Miškan, bez da su odustali. Sve to s potpunom vjerom u Stvaranje i svoju sposobnost da mogu uspjeti. Poruka za nas je da nam se svaki put kad doživimo neuspjeh, pruža druga prilika da sebe iznova stvorimo.

Obično se u vrijeme kada se čita paraša Šemini slavi Pesah. Ari objašnjava da su Izraelci bili narod robova, a to "ropstvo" je način razmišljanja. To je stav, mentalitet, s kojim se potrebno baviti kako bismo bili slobodni, kako bismo imali svijest koja nam omogućuje da budemo Kreatori.

U noći Sedera čini se kao da se bavimo svojom djecom - pričamo priču o Izlasku - a zapravo smo ta djeca mi sami. Mi se bavimo sobom, kako bismo napravili proboj iz ropstva u slobodu, i sada je vrijeme da nadjačamo onu nezrelu stranu svoje ličnosti, kako bismo se mogli razviti u zrelu, slobodnu odraslu osobu. ■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

Ti si taj čovjek

Veliki rebe je sjedio i smišljao način kako da jednoga od svojih hasida ukori na način koji će izazvati promjenu u njegovom ponašanju. Osjeti je da bi moglo pomoći ako u

tom trenutku ispriča ovu poznatu priču iz Biblije.

Kralju Davidu dođe prorok Natan i šapne mu na uho, "U jednom mjestu živjela dva čovjeka, jedan bogat, drugi siromašan. Bogati je imao nekoliko ogromnih stada stoke, a siromašni samo jedno janješce, koje je volio kao svoje dijete. Jednoga dana neki putnik posjeti bogataša, a ovaj, umjesto da izdvoji jedno janje iz svoga stada, uhvati i zakolje siromahovo janješce."

Čuvši ovo, David je plamtio od srdžbe: "Kako je mogao to učiniti, taj čovjek zaslužuje najtežu moguću kaznu!"

Natan mu tada prišapne smrtno ozbiljnim glasom: "Ti si taj čovjek!"

David se skoro sruši od iznenađenja.

"Ti imaš sve što čovjek na ovome svijetu može poželjeti, a ipak si isplanirao smrt svoga podanika, samo zato da bi njegovu ženu mogao odvesti u krevet. I zato ponavljam, ti si taj čovjek," još mirnije zaključio prorok.■

Činjenica da su loši ljudi često uspješni nije stvarnost sama po sebi, već je rezultat našeg ograničenja jednodimenzionalnim materijalnim svijetom ili naše nemogućnosti da u posudi otkrijemo skriveno svjetlo. Umjesto da se suprotstavljamo zlu, trebamo se usredotočiti na njegovanje dobra u nama i drugima. Naposljetku, kako zlo nema neovisnu egzistenciju, baveći se njime samo mu dajemo priliku da raste. Najbolji i najučinkovitiji odgovor na zlo nije napad na simptome, već na sam uzrok: skrivenu prisutnost B-ga. Kada, kroz nesebična djela i dobrotu, uvodimo B-ga u naše živote uništavamo zlo u samom korijenu.

Dok odgajamo dijete, ili kada uočimo sebičnost u ponašanju prijatelja, skloni smo ih ukoriti ili zastrašiti neugodnim posljedicama koje će ih neminovno sustići ukoliko ne promijene ponašanje. Međutim, u konačnici pozitivan je pristup uspješniji. Podsjetite osobu na dobrotu koja se u njoj krije, na njezinu čistu dušu i velike mogućnosti; upozorite je na veliku nepravdu koju čini kada ne živi u skladu sa svojim mogućnostima. Takav savjet će ojačati sigurnost i ponos, dok će ozbiljno upozorenje demoralizirati osobu i zatvoriti njezinu dušu.■

~ R. Menachem Mendel Schneerson

Ono što stoji između tebe i B-ga je tvoj ego. Taj ja, ta svijest o odvojenom postojanju, je zid između tebe i B-ga. Božansko je dostupno samo onom koji sebe doživljava kao trunku u svemiru. "Ja" je riječ koja ima pravo značenje samo u ustima B-ga.

Treba li onda čovjek uvijek biti ponizan? Ne, kažu *cadikim*. Postoje trenuci kad bahatost postaje obaveza. Kad ti zlo u tebi (*jecer hara*) šapće u uho, "Nisi u stanju držati se Zakona," odgovori mu, "Jesam."■

~ Magid iz Zločova

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Alan Morinis

Program musara

Smirenost - Menuhat ha'nefeš
(nastavak)

Jedan scenarij

Jedne se noći obitelj Moss vraćala kući s vjenčanja vrlo kasno. Svi su bili premoreni. Kada su došli do ulaznih vrata, otac nije mogao pro-naći ključ. Svi su krenuli u potragu – po automobilu, po pločniku – no nekoliko mi-nuta kasnije vratili su se pra-znih ruku. Beba je počela plakati, i svi su se smrzavali na zimskoj noći.

Što mislite koji su razumski najbolji koraci koje ta obitelj treba poduzeti? Tko bi ih trebao učiniti?

Predočite si što bi uslijedilo kada bi obitelj počela paničariti.

Predočite si što bi uslijedilo kada bi obitelj postupila ciljano i smireno.

Distanciranje

Kada na borbu ne gledate samo kao na nešto što ne možete izbjeći već i kao na duhovnu praksu, vi ste vje-rni musarskom razumijevanju kako ostati osviješten na Židovskom pu-tu. Ovo nam, međutim, ništa ne go-vori o vašem unutarnjem gledanju na stvari koje usvajate dok se borite sa svojim kušnjama. To je mjesto na kojem u igru ulazi staloženost.

U pismu svom sinu, Nahmanides (Ramban) savjetuje: "Drži se podalje od srdžbe." A u Rošovoj knjizi Or-hot Hajim (Putevi života), savjeto-vano nam je, "Drži se podalje od gordosti." Ovaj izraz "drži se po-da-lje" pojavljuje se i na drugim mjesti-ma. Naravski, nije nam rečeno da se nikada ne rasrdimo, budemo gordi, zavidni, itd., jer učitelji musara ne-prestano tvrde da bi to bio nerealan cilj. Svatko proživljava cijeli niz unutarnjih stanja, i sama po sebi, svaka unutarnja osobina nije ni do-bra niti loša. Važnije je kako ćemo reagirati na ono što osjećamo.

"Drži se podalje" onda može značiti samo dvije stvari. Da se trebamo fizički udaljiti od drugih ljudi koji su ljutiti, gordi, i slično, ili nas se upućuje da razvijemo neku vrstu unutrašnje distance od doživljava-nja svoje vlastite srdžbe, ponosa, i drugih zapaljivih *midot*.

Iako nedvojbeno postoje slučajevi kada trebamo stati podalje od mo-ćnih vanjskih sila, manje bismo se trebali brinuti u vezi tih *vanjskih* ut-jecaja nego što bismo se trebali bri-nuti zbog poriva koji nastaju u

nama. Mi smo sami odgovorni za unutarnje sile koje nas mogu dove-sti u zabludu - pa je to naš glavni prioritet. Kako bismo stvorili neko rastojanje između podražaja koji na nas dolazi i naše reakcije na njega, moramo odgojiti snažnog 'unutar-njeg svjedoka.' Ova vam perspe-ktiva pomaže da se ne zarazite tim vanjskim utjecajima koji se vrte oko vas.

Odgajati unutarnjeg svjedoka znači biti senzibilan i svjestan onoga što se u vama događa, a da se u isto vri-jeme ne poistovjetite sa samim tim osjećajima. Vi ostajete odvojeni od njih. Na primjer, recimo da se nala-zite u redu i čekate, dok osoba is-pred vas pretura po novčaniku, oč-i-to prepunom svih mogućih stvari, osim kreditne kartice koja joj je po-trebna, pa se kod vas počne rađati nestrpljivost koja ubrzo preraste u gnjev. U tom trenutku podsjetite same sebe na potrebu za unutarnjim svjedokom, i navedite sebe da obra-tite pažnju na osjećaje koji su u va-ma, upravo to - na osjećaje. Oni vas ne sile na bilo kakvu reakciju. Samo im svjedočite i zato se nemojte iden-tificirati s njima kao da su oni "vi".

Suočavamo li se još uvijek sa stvar-nim borbama? Da. Jesu li posljedice važne? Jesu. Osjećamo li još uvijek cjelokupan niz ljudskih emocija i nagona? Da. Drugim riječima, svaki je aspekt vašeg trenutnog života stvaran i važan.

Od vas bi bilo mudro da ga prihva-tite, jer to je vaš plan rada. No, u is-

(nastavak s 34. stranice) **Alan Morinis** Program musara

to vrijeme, odgajajte svjedoka - koji će vas učiniti smirenim gospodarem unutarnjeg kraljevstva, a ne žrtvom.

Radionica - Praktični dio

Idealno stanje smirenosti nije obamrlost. Ideal je, zapravo, ostati osviješten i uravnotežen što god se događalo u vama i oko vas. Kada sve ide kako treba, nije teško ostati miran, no kada postane teško, skloni smo uzbuditi se i uskomešati. Mi posjedujemo potencijal da ostanemo mirni tijekom oluje, no razvijanje te sposobnosti zahtijeva prakse.

Meditacija je jedna vještina koja potiče spokoj. Redovito izvođenje meditacije znači da, među ostalim, svakoga dana neko vrijeme sjedite u miru i tišini. Neminovno se tu pojavljuje velik broj različitih duševnih stanja - neka od njih su ugodna, neka baš i ne. Nakon nekog vremena, možete se osjećati sasvim dobro živeći uz njih, bez da se osjećate njima zarobljeni, bez obzira jesu li vam ona odbojna ili primamljiva. Ova vas praksa priprema za to da budete smireni pred svakom vrstom nemira.

Želio bih vam ponuditi još jednu praksu koja ima isti cilj. Rabin Steinsaltz opisuje Židovsko duhovno iskustvo kao stalno prizivanje svjetlosti. Ako ozbiljno uzmemo ovu riječ "stalno", onda svjetlost koju tražimo mora biti prisutna u svakom trenutku i u svakoj situaciji, bez obzira koliko tamni ili čak mračni nam izgledali. Imamo uvjerenje da se ona tamo nalazi i da smo je mi u stanju vidjeti, no na nama je da njegujemo unutarnja osjetila koja je

prepoznaju i obraćaju na nju pažnju.

To se ne može opisati boljim izrazom od "unutarnje svjetlo." Što je se više trudimo opisati, to je manje točan njen opis. Čak je i nazivanje "svjetlom" metafora. To je prisutnost koja prkosi svrstavanju u uobičajene svjetske koncepte, no ali je ipak primjetna.

Vaša je vježba za ovo razdoblje da sebe podesite za unutarnje svjetlo koje se nalazi u svim stvarima i bićima. To isprva možda neće ići lako, jer mi ne tražimo *fizičko* svjetlo, već nešto suptilnije. Za početak, vrijedno je jednostavno uzeti neki predmet koji nam se nalazi pri ruci i postaviti pitanje, "Mogu li vidjeti unutrašnjost?" Potražite iza očite vanjštine finu, sjajnu prisutnost. S vremenom, dok istražujete, počete ćete uviđati ono na što ukazuje rabin Steinsaltz. Kada tu praksu osnažite, sve više ćete postajati svjesniji sjajne Prisutnosti koja je stalna, za razliku od vaših životnih situacija koje se neprestano mijenjaju.

Evo savršene primjene ključne fraze za ovu *midu*. Osim osnovne jutarnje izjave, možete se nekoliko puta u danu podsjetiti da potražite unutarnje svjetlo. Ako su vaše oči za njega otvorene, i ako ste strpljivi, vidjet ćete da se ono nalazi u svim ljudima

koje susretnete, a i u telefonu i jabuci. Nalazite se u kafiću? Pogledajte šalicu kave na drugačiji način. Ili ste u razredu? Pogledajte na ploču, pa onda još jednom. Možete li opaziti svjetlo u svemu što vidite?

Zapišite svoja iskustva u Dnevnik svođenja računa s dušom.

Ovo nije mistična praksa, već mentalni trening. Zadajući svom umu zadatak da traži nešto što se može naći u svakoj situaciji, vi ćete oplemeniti i osnažiti svog unutarnjeg svjedoka. Posljedica toga je da ćete svoj um opremiti sposobnošću da se usidri na čvrstom i mirnom mjestu. S tog mjesta možete promatrati život čak i za podivljalih valova emocija koji se podižu tijekom oluja. Bez ove vježbe, vrlo vjerojatno bi vas valovi unutarnjih osjećaja koji vas preplavljuju bacakali amo-tamo; uz nju, vi ste u stanju privezati svoju svjesnost za ulogu svjedoka, i tako ostati mirni.

Unutarnje oko povezano sa stalnim svjetlom neće vam osigurati život s manje odluka i borbi. Ali će vam pomoći da razvijete osobinu stalnoženosti, koja će vam zauzvrat pomoći da je iskoristite i pobijedite. Možda nam upravo zato Alter iz Kelma kaže: "Onaj koji je ovladao smirenošću stekao je sve."

Evo nekoliko prijedloga koje možete upotrijebiti za osnovnu jutarnju izjavu:

"Izdigni se iznad dobrog i lošeg."

"Budi miran i svjedoči." ■

Iz domaćeg tiska

ODLAZAK VELIKANA

Umro je veliki srpski pisac Filip David, posljednji iz 'velike četvorke'

Jutarnji list, 14.4.2025.

Premинуo je Filip David. Otišao je posljednji iz velike četvorke pisaca: Danilo Kiš – Mirko Kovač – Borislav Pekić – Filip David... Podsjećamo na intervju Vlade Vurušića s njim.

Veliki srbijanski književnik i jedan od najvećih na ovdašnjim južnoslavenskim jezicima Filip David rodio se u židovskoj obitelji 1940. godine, kada je Drugi svjetski rata već bjesnio Europom, a zlokobno se bio nadvio nad zemljom u kojoj je rođen – Jugoslavijom. Strahote nacističkog zločinačkog režima nisu mimošle ni njegovu obitelj, koja je nastradala u Holokaustu. To ga je trajno obilježilo, a kako je jednom kazao, nije mislio da će doživjeti još ratova u svom životu.

Tijekom ratova u Jugoslaviji bio je odlučni protivnik Miloševićeve osvajačke politike te je zbog toga bio prokazivan kao izdajnik i grešnik, ali nije odustajao od svojih stavova bez obzira na prijetnje i izopćenje iz javnog života. U prvom krugu subotnjih razgovora Beogradskog kruga, kojeg je jedan od osnivača, usred ratne 1992. godine David je rekao: "Gospodari naših života i naših sudbina uvukli su nas u rat, u kriminal, u gangsterizam, pustili su s lanca svoje rasiste i mafijaše, otvorili mikrofone, uperili u njih kamere, od zemlje u kojoj smo se rodili napravili su zemlju nasilja i sramote, a nas, protiv naše volje i naših uvjerenja, pretvorili u svoje sudionike. Jedino što nam preostaje jest da postanemo izdajnici... Biti izdajnik u takvoj zemlji i takvom sistemu najmanje je što može i mora učiniti svaki moralan i častan čovjek."

Ni danas ne odustaje od svojih principa i stavova borbe za pomirbu posvađanih naroda na ovim prostorima. Filip David ulazi u red najvećih pisaca ovih prostora, za roman "Knjiga sećanja i zaborava" dobio je prestižnu NIN-ovu nagradu, a njegove knjige pripovijedaka "Bunar u tamnoj šumi", "Zapisi o stvarnom i nestvarnom" i

"Princ vatre" te romani "Hodokašnici neba i zemlje" i "San o ljubavi i smrti" svrstavaju ga u red najvećih književnika na srpskom jeziku, a preveden je na sve velike svjetske jezike. I sada je, kako kaže, u poznim godinama, protiv svoje volje, ubačen u žrvanj nakaradne politike koja upravlja našim životima, ali se ne želi predati, nego svojim radom i istupima želi pokazati da Srbija, ali i ostale zemlje na ovom području, ima i svoje drugo, bolje i pravo lice. On je svakako dobar duh i savjest današnje Srbije.

Od rata na ovim prostorima i raspada Jugoslavije prošlo je 30 godina, ali čini se da nas i dalje "žulja" bivša država, a da se još uvijek održava "aktualnost" rata. Zašto je to, po vama, tako?

- Priča o raspadu Jugoslavije nije jednostavna. I zavisila od toga tko je priča. Drugačije viđenje imamo mi koji smo u Jugoslaviji odrasli, započeli svoje profesije, a sasvim drugačije oni mlađi koji nose samo traumatična iskustva o njezinu raspadu. Jugoslavija onakva kakva je bila morala se raspasti jer je utemeljena na ideološkim osnovama, a kada se raspala ta ideologija, raspala se i Jugoslavija. Ista ili slična sudbina zadesila je i Sovjetski Savez. Sama ideja postojanja Jugoslavije imala je svoju historijsku zasnovanost, svoje političko, ekonomsko i etničko opravdanje, svoje dobre strane o kojima možemo svjedočiti mi, njezini suvremenici, ali na kraju je sve to poništeno ratnim strahotama. Da je bilo pameti, da je bilo dogovora, ono što je valjalo moglo se sačuvati ili u obliku

zajednice naroda ili u nekom konfederalnom obliku ili kopirajući skandinavski model. Ono što se dogodilo predstavljalo je najgori oblik razdvajanja koji nas je međusobno udaljio za mnogo nastupajućih godina.

Zbog čega kod svih ta želja za stalnim podsjećanjem na rat, za komemoracijama, parastosima? Odakle ta potreba za tolikom patnjom?

- Vjerujem da je kod mnogih, najviše kod onih koji su izgubili najdraže, roditelje, djecu, domove, ta patnja bila i ostala iskrena, duboka, s razočaranjem u bliske susjede koji su se od jednom pretvorili u krvnike, uznemirujuća jer se čitav život okrenuo naopako, i da je u takvom svijetu mržnja za mnoge postala jedino i sveto pravilo života. Iz takvog osjećanja nije lako izaći. Zapravo ima dva izlaza. Ili čitavog života misliti na osvetu ili, suprotno tome, shvatiti da osveta vodi novim zločinima. Nije lako nadići mržnju i osloboditi se tog strašnog opterećenja. U Holokaustu su stradale čitave porodice moje majke i mogao oca. Kada je doznala za tragediju, majka je izgubila sposobnost govora, i ta agonija trajala je više mjeseci, ponovno je učila govoriti. Ali iz tih strahota oboje, i otac i majka, izvukli su jedno bolno, ali suštinsko saznanje. Važno je održavati sjećanje na svoje žrtve, ali istovremeno izaći iz začaranog kruga mržnje i osвете. I nikada, nikada ne smijete dopustiti da vas pojede mržnja, bez obzira na strahote onoga što se dogodilo. Ako to nemate na umu, vodit će se beskrajni ratovi, privatni i svi drugi, oružjem i mentalno. Tako se na kraju gubi i svijest tko je kriv, tko prav, a svi su gubitnici.

Svjedoci smo i slavljenja zločina i zločinaca, koji su "kod kuće" heroji, ali su zato oni drugi krvnici. Pjeva se Ratku Mladiću i Radovanu Karadžiću, govori o spomeniku Slobodanu Miloševiću, u Hrvatskoj se slikaju murali čovjeku koji je pobio 12 vojnih zarobljenika jer su Srbi ili generalu Praljku, osuđenom ratnom zločincu. Odakle ta opčinjenost zločinom i zločincima

te stvaranje heroja od njih? Nedavno je došlo do sukoba zbog murala Ratku Mladiću u Beogradu, što mnogi smatraju izlaskom Srbije iz noćne more u kojoj tavori godinama.

- Taj incident dogodio se povodom pokušaja uklanjanja murala posvećenog Ratku Mladiću na zidu jedne zgrade u centru Beograda. Vlast je nekoliko mjeseci odbijala ukloniti taj mural, a kada je najavljeno da će to učiniti aktivisti nekoliko nevladinih organizacija, policija je blokirala dio grada ne dozvoljavajući prilaz muralu. Tu se na nečiji poziv okupila i povećala grupa ekstremista, uglavnom navijača i desničara, u obrani lika i djela haškog osuđenika. Mural na koji je bačen kreč obnovljen je u toku noći od njegovih pristalica, a na drugom kraju Beograda pojavio se još jedan mural Ratka Mladića. Vlast je u ovom slučaju kao i u nizu sličnih slučajeva pokazala svoj pristran odnos, što i nije nekakvo iznenađenje. Sve ovo dovelo je i do protesta Srbiji od strane Europske unije i Sjedinjenih Američkih Država.

Odakle takvo obožavanje osuđenih ratnih zločinaca kod naših naroda?

- Ovaj oblik društvene patologije pod maskom navodnog rodoljubljiva podržan je od čitavog jednog društvenog sloja, političara, tabloidnih novinara, lažnih patriota. Amin Maluf, libanonski pisac, napisao je velik esej o "ubilačkom identitetu" o onima koji u ime jednog, glavnog identiteta, nacionalnog, vjerskog, ideološkog, nalaze opravdanje za zlodjela koja čine, za pljačke, ubojstva, i kojima se sve oprašta u ime tog identiteta. Ne samo da se oprašta nego se proglašavaju herojima. Maluf piše o opasnostima "ubilačkog identiteta". György Konrád pisao je o histeriji identiteta koji uzrokuje probleme koji su politički, ali i psihijatrijski. Kakav je napredak ako se jedan oblik netolerancije zamijeni drugim oblikom netolerancije? Ako se ideološka mržnja zamijeni nacionalističkom, vjerskom ili rasnom netolerancijom? Tako se mogu, kako je

Iz domaćeg tiska

(nastavak s prethodne stranice) **ODLAZAK VELIKANA Umro je veliki srpski pisac Filip David**

govorio nobelovac Tagore, čitavi narodi dovesti do najotrovnijeg samoljublja a da nitko ne bude svjestan svoje moralne izopačenosti.

U Hrvatskoj znaju reći da se u obrambenom ratu ne mogu činiti zločini, a u Srbiji negiraju sudjelovanje Srbije u ratovima te kontriraju pitanjem - gdje su nestali Srbi iz Sarajeva ili pak cijeli rat u Hrvatskoj svode na dva dana Oluje i traktorske izbjegličke kolone. Zašto svi vide samo svoju žrtvu i zašto uopće ne pokušavaju sagledati vlastitu krivnju u svemu?

- Kazati kako se u obrambenom ratu ne mogu činiti zločini, neka se nitko ne uvrijedi, čista je besmislica. Zločin je zločin i za zločin nema opravdanja. Obračun s vlastitim zločinima, osuda takvih zločina prvi je i najvažniji korak ka pomirenju. Pravog pomirenja još uvijek nema jer svaka strana piše svoju povijest sukoba očičenu od brutalnih nedjela, obavlja posao revizije povijesti, a ta se revizija onda ne zaustavlja na događajima u bliskoj prošlosti, nego seže u sve dalju prošlost, pa se tako samo umnožavaju i zaoštavaju nesporednosti i neprijateljstva.

Zbog čega se već 30 godina ne možemo izmaknuti iz rata, a stasale su generacije koje se ne sjećaju ni socijalizma, ni Jugoslavije, ni rata, ni zajedničkog života, ali su Srbi i Hrvati još "mrski neprijatelji" koji su jedni drugima za sve krivi? Zašto taj rat ili ratovi iz 90-ih ne završavaju?

- Očito takva situacija odgovara političkim elitama. Ta vrsta problematičnog patriotizma uspješno održava neku vrstu izvanrednog stanja i mobilizacije, čime se prikrivaju razni drugi problemi. Kako vrijeme prolazi, laž se institucionalizira. Neprekidni zahtjevi za lojalnošću u nepouzdanim sistemima s naopakim vrijednostima mijenjaju karaktere ljudi, uvećavaju strah i kukavičluk. Stvaraju se nekakvi mutirani, groteskni i čudovišni oblici ponašanja, ljudi postaju nepošteni prema svome životu, prema svojoj profesiji. Bankari se udružuju s lopovima, novinari manipuliraju istinom, ekstremisti se kite demokratskim parolama, a ubojice ljubavljaju prema domovini.

I to postaje jedno stalno stanje, bolesno stanje. O tome sam pisao i krajem devedesetih godina. Ne vidim da se nešto suštinski promijenilo. Razni oblici manipulacija i zloupotreba emocija uvijek su bili itekako prisutni na ovom našem balkanskom području, na jugoistoku Europe.

Čini se da su svi na ovim prostorima opterećeni poviješću - Srbi Prvim svjetskim ratom i pitanjem osnivanja Jugoslavije, Hrvati Drugim svjetskim ratom i svojim, navodno, podčinjenim statusom u SFR Jugoslaviji, koju doživljavaju kao Srboslaviju, dok su Srbi uvjereni da su oni prošli najgore, a da su Hrvati imali korist od te zemlje.

- Naše su povijesti prilagođene trenutnim političkim potrebama. Pisanje i tumačenje dalje i bliže historije najviše sliči na orvelovski pothvat gdje se prošlost mijenja zavisno od političkih garnitura na vlasti. To je suludo i šizofreno. Tamo gdje ne postoji odnos prema prošlosti, nema ni odnosa prema sadašnjosti i budućnosti. Revizija povijesti, koja je uvelike prisutna, unijela je silnu konfuziju, posebno u glave mladih. Ako se u dobrom dijelu javnosti veličaju i slave ratni zločinci, onda je mnogo toga za ozbiljnu brigu. Huligani pod pokroviteljstvom vlasti šire ekstremizam i nasilje. Takvih nasilnih grupa koje istjeruju svoju pravdu i ponose se svojim ekstremizmom sve je više. Revizija povijesti obavlja se na beskrupulozan i sramotan način. Udžbenici povijesti puni su lažnih mitova, a tamna mjesta te historije su prešućena. "Stvorili smo povijest punu laži, ispraznosti i lakomisenosti i to se jako osjeća." Eto još jednog citata, ovoga puta Španjolca Miguela de Unamuna. Unamunova Španjolska s početka dvadesetog stoljeća postaje metafora naše situacije s početka dvadeset i prvog stoljeća.

Kako, po vama, danas živi Srbija, koja i nakon svih ratova sada ponovno jaše na programu "srpskog sveta", govori da svi Srbi moraju biti okrenuti Beogradu, negira postojanje Crne Gore, o Hrvatskoj opet govori kao o NDH... Što to Vučić smjera?

- Politika stvaranja "srpskog sveta" je opasna politika jer se zasniva na uvelike kompromitiranoj ideji o svim Srbima u jednoj državi. Ta historijski utopijska i zapaljiva priča s opasnim posljedicama čije smo rezultate vidjeli stvara podjele i unutar same Srbije. Uznemirava posebno onaj dio državljana Srbije koji nisu etnički Srbi. Manjine postaju sumnjive umjesto da su most razumijevanja i suradnje s većinskim narodom. Velika nesreća svakog naroda su njegovi tobožnji usrećitelji koji nas uvijek i iznova uvode u godine izolacije i opasnog življenja.

Pričali smo o ratu iz 90-ih koji još opterećuje sve nas i nije završio, a već neki na Zapadu panično govore o mogućem novom ratu u BiH...

- Bosna i Hercegovina i Kosovo dva su područja stalne napetosti. Rata može biti ako neka od velikih sila zaželi sukob određenog intenziteta i dometa. Ali na ovoj našoj balkanskoj vjetrometini sve je povezano sa svime pa se oružani sukob lokalnih razmjera začas može pretvoriti u rat katastrofalnih razmjera. Iz iskustva znamo kako se lako iskra pretvara u požar, a kako je teško požar zaustaviti.

Je li Vučićeva Srbija danas spremna, kao nekada Miloševićeva, na neke nerazumne poteze koji ponovno mogu destabilizirati regiju?

- Ono što Vučić zaista misli ne izgovara Vučić, nego njegovi najbliži suradnici. Ništa se ne može, ne smije uraditi, napisati ili kazati a da to ne amenuje srpski predsjednik. Pravosuđe, ekonomija, zdravstvo, najgledaniji mediji, najčitaniji tabloidi neposredno su pod kontrolom srpskog predsjednika. Hipokriza i populizam su prevladavajuće karakteristike društva, a psovački i pornografski reality-programi koje danonoćno gledaju milijuni nametnuli su se kao dominantan "kulturni model" prihvaćen i u svakodnevnom političkom životu. Obilje poticanog primitivizma i prostakluka obilježava vrijeme ove vlasti. Suradnici se biraju po odanosti i lojalnosti, a ne po sposobnosti i stvarnim zaslugama i profesionalizmu. Pred našim očima narasta kult li-

čnosti jednog političara. Hermann Broch je još davno, nakon Drugog svjetskog rata, napisao nešto što važi i danas: "Bez osvješćivanja nema ni samosvijesti, a bez samosvijesti nijedan narod nije u stanju da svjesno uzme u ruke svoju političku sudbinu." Osvješćivanje je dug i mučan proces koji proistječe iz kajanja i prihvaćanja svoga dijela krivnje. Još smo daleko od toga procesa.

Zašto Vučića podržava tako velik broj Srba, je li to zato što smatraju da će im on "nado-knaditi" poraze u ratovima i "vratiti" Kosovo?

- Aleksandar Vučić trenutno je neprikosnoveni vladar Srbije. Opozicija se raspala u međusobnim prepirkama, bez jasnog i djelotvornog programa. Bojkot prošlih izbora pokazao se kao pogrešan potez koji je opoziciju još više oslabio. Predizborni uvjeti za političku opoziciju nikada nisu bili dobri i povoljni ni pod Miloševićem ni pod Vučićem, ali nesudjelovanje, kako se pokazalo, donosi mnogo više štete nego koristi. Jaka propaganda u Vučićevim medijima o oporavku ekonomije i podizanju životnog standarda u državi velike sirotinje, o jačanju Srbije kao vojne sile, uz spomenute slabosti opozicije, za duži period učvrstili su njegovu vlast. Stvara se privid sigurnosti i dugovječnosti te vlasti. No, ničija vlast nije trajala davičeka. A onda se jednoga dana kada ta vladavina stigne svome kraju obično dozna koliko je u svemu bilo istine, a koliko neistine. Već su nam poznata vremena kada je narod uvjeren da je istina ono što pišu potkupljivi mediji, a ne ono što vidimo vlastitim očima.

Bez obzira na žalosno stanje odnosa između dviju zemalja, čini mi se da ipak sve veći broj Srba dolazi u Hrvatsku na ljetovanje, pa i na rad, a Hrvati gledaju srpske serije i filmove i slušaju srpsku muziku. Što biste na to rekli?

- Te veze se ne mogu nikada sasvim prekinuti. Naše se kulture zahvaljujući sličnosti jezika te privatnim i povijesnim vezama duboko prožimaju. Razum i interesi upućuju nas na suradnju i dobrosusjedske odnose. ■

Iz domaćeg tiska

TAOCI

Hamas je prije godinu i pol oteo Amerikanca (21). Otac: Vidio sam zastrašujuću snimku

Index, 20.4.2025.

OTAC američko-izraelskog tao- ca koji je zarobljen Gazi rekao je kako se i dalje nada da je njegov 21-godišnji sin još živ nakon što je Hamas rekao da ne može objasniti njegov status.

Adi Alexander, čiji je sin Edan služio u izraelskoj vojsci kada je zarobljen 7. listopada 2023., pozvao je Sjedinjene Države da se uključe u izravne pregovore za oslobađanje preostalih talaca – mrtvih i živih – otetih tijekom smrtonosnog napada koji je pokrenuo Hamas prije dvije godine u južnom Izraelu. "Mislim da bismo se trebali izravno obratiti njima i vidjeti što se može učiniti u vezi s mojim sinom, četiri mrtva američka tao- ca i svima ostalima", rekao je otac u intervjuu u subotu.

"Čini se kao da su pregovori u zastoju, sve je zapelo i nekako smo se vratili godinu dana. To je stvarno zabrinjavajuće", dodao je. Hamas je prethodno pristao osloboditi Edana Alexandra, za kojeg se vjeruje da je posljednji preživjeli američki talac kojeg drži militantna palestinska skupina, kao i predati

tijela četiri druga Amerikanca koje je zarobio 7. listopada 2023.

Hamas: Stražar je ubijen

Naoružano krilo Hamasa reklo je jučer da ne zna sudbinu Alexandra, nakon što je primijetilo da je stražar koji ga je držao ubijen. Reuters nije mogao potvrditi Hamasovu tvrdnju. Hamas je oteo Edana Alexandra kada je imao 19 godina tijekom napada u kojem je poginulo gotovo 1200 ljudi i koji je pokrenuo izraelsku invaziju na Gazu, palestinsku enklavu koju kontrolira Hamas.

Edan, koji ima dvojno državljanstvo, odrastao je u New Jerseyu. Njegov otac je rekao da je njegov sin bio "sveame- ričko dijete, veliki sportaš..., tako pun ljubavi, pun ljubavi"

koji se našao na "pogrešnom mjestu, u krivo vrijeme".

Hamas je nedavno objavio nedatiranu snimku, navodno Edana. Njegov otac Adi rekao je da je video zastrašujuć. Prema skupinama za međunarodno pravo i stručnjacima za ljudska prava, video s taocima je, po definiciji, napravljen pod prisilom i izjave u njemu su obično iznuđene.

U Gazi je ostalo 59 talaca. Vjeruje se da je manje od polovice njih još uvijek živo. Glasnogovornik američkog State Departmenta nije komentirao status Alexandra, ali je ponovio da Hamas mora odmah osloboditi njega i sve preostale taoce, te da Hamas "snosi isključivu odgovornost za rat i za nastavak neprijateljstava".■

Veliki prosvjed protiv Hamasa u Gazi: "Pogriješili smo što smo šutjeli"

Index, 16.4.2025.

TISUĆE Palestinaca okupile su se u rijetkom prosvjedu na sjeveru Pojasa Gaze, odbacujući islamističku skupinu Hamas i pozivajući na kraj rata s Izraelom.

Svjedoci su prosvjede u gradu Beit Lahia opisali kao najveće u nekoliko godina. Ljudi svih dobi pridružili su se prosvjedu, uključujući djecu i starije, noseći transparente "Stop agresiji", "Želimo živjeti u slobodi" i "Ne teror, da miru".

Neki sudionici mahali su bijelim zastavama, pozivajući na kraj 18-mjesečnog sukoba u Gazi.

Izraelska vojska nastoji razoružati Hamas, koji jedini vlada Gazom od 2007. godine i koje- ga su Sjedinjene Države i Euro- pska unija proglasile teroristi- čkom organizacijom.

"Napravili smo pogrešku što smo šutjeli"

Nekoliko prosvjednika tražilo je palestinsko nacionalno jedinstvo i pojavu novog političkog

vodstva. Drugi su pozivali na međunarodnu zaštitu civila i ukidanje izraelske blokade koja je prekinula dotok humanitarne pomoći u enklavu.

"Napravili smo pogrešku što smo šutjeli", rekao je Abu Mahmud, umirovljeni inženjer. "No rat je sve promijenio. Vrijeme je da dignemo svoje glaseve."

Mohammed (41) je dodao: "Ovo nije samo prosvjed - ovo je vapaj za pomoć od tisuća ljudi. Umorni smo od toga da

Hamas govori umjesto nas dok pokapamo svoju djecu. Želimo mir - želimo život."

Prosvjednici su rekli da su se sigurnosne snage povezane s Hamasom mogle vidjeti u blizini u civilnoj odjeći, ali da nisu intervenirale.

"Ne mogu uhititi svakoga", rekao je Samid, mladić koji se pridružio prosvjedima s prijateljima. "Ovo je drugačije nego ranije - sada je tu previše ljudi. Ljudi se više ne boje. Već smo izgubili sve."■

Ova je država upravo 'izričito' zabranila Izraelcima ulazak na njen teritorij

Jutarnji list, 17.4.2025.

Maldivi su zabranili ulazak državljanima s izraelskom putovnicom na svoj teritorij, objavio je u srijedu ured predsjednika, optužujući Izrael za genocid nad Palestincima u ratu u Gazi — optužba je to koju je Izrael više puta odbacio, javlja CNN.

Predsjednik Maldiva Mohamed Muizzu ratificirao je izmjenu zakona o imigraciji nakon što ju je parlament usvojio u uto-

rak, navodi se u priopćenju njegova ureda.

Izmjena uvodi novu odredbu u Zakon o imigraciji kojom se "izričito" zabranjuje ulazak posjetiteljima s izraelskom putovnicom u Maldive, dodaje se u priopćenju.

„Ratifikacija odražava odlučan stav vlade kao odgovor na kontinuirane zločine i tekuća djela genocida koje Izrael počinjava nad palestinskim narodom", stoji u izjavi.

Izraelsko ministarstvo vanjskih poslova i konzularni ured u Colombu nisu odgovorili na CNN-ov zahtjev za komentar. Izrael je dosljedno odbacivao sve optužbe za genocid, tvrdeći da poštuje međunarodno pravo i da ima pravo na samoobranu nakon prekograničnog napada Hamasa iz Gaze 7. listopada 2023., koji je potaknuo rat.

Južnoafrička Republika je podnijela tužbu protiv Izraela pred Međunarodnim sudom pravde UN-a, a Amnesty International

državu je optužio za genocid nad Palestincima u Gazi u izvješću iz prosinca prošle godine.

Predsjednik Maldiva Muizzu prvi je put pozvao na zabranu ulaska izraelskim državljanima u lipnju 2024., nakon preporuke vlade, što je potaknulo izraelsko ministarstvo vanjskih poslova da svojim građanima preporučuje izbjegavanje tog otočja poznatog po netaknutim plažama i luksuznim resortima.■